

HELMI MÄELO

#930

SOOHÜTI LIINE

HELMI MÄELO

SOOHÜTI LIINE

LUGU TÛTARLAPSEST ÜLE VIEKÜMNE AASTA TAGASI

NOORSOOJUTT

NOOR-EESTI KIRJASTUS TARTUS

Liinel on igav. Ta seisab madala neljaruudulise akna ees ja kaevab pöidlaküünega kraavi aknaliistu. Ta teab, et saab sellepärast memme käest pahandada, aga puu on meelitavalt pehme, et uurista kas või auk läbi. Liine käed on märjad, sest aknaruutudelt niriseb alla vett, — ja kuni ta jälgib seaputka katusele lennanud varrest, kes kisub nokaga katuse küljest õlgi, on kraav vett täis. Ta hõõrub peopesaga aknaruutudel ringe, pannes veenired hetkeks järgnema ta tehtud teele. Ta läbib näpuga üle mustaks pehkinud liistude, lükates eesvoolavat vett ühest äärest teise. Aknahigi on rohi sügeliste ja sammaspoole vastu, mispärast memm kunagi ei keela selles kätega mängida.

Kuid memm jääb täna väga kauaks. Liinele ta lubas küll, et tuleb varsti tagasi. Kui ta poleks kaigast litsunud esiku ukse ette, oleks Liine lipsanud välja. Aga

memm on imelik! Iga kord, kui ta läheb mõnesse naabertallu, ta paneb kaika ukse taha, et Liine ei saaks ennast ära külmetada ega uksi lahti unustada. Täna oleks tore olnud väljas joosta, sest lumi on pea-aegu sulanud, päike paistab üsna sea-putka tagant ja linnukesed sirtsuvad kambrisegi kuuldavalt.

Silmad välise valgusega harjunud, näib kamber üsna pime, kui Liine pöörab ümber, et otsida mõnda tegevust. Kõhtki on tühi, sest ennist nad sõid vaid leiba ja soola. Memm rüüpas toobist vett peale, Liine vett ei tahtnud. Liine oleks tahtnud magusat teed, aga memm ütles, et teed juuakse õhtul — ja sahariingi varsti jälle otsas. Paari sammuga seisab Liine kapikese ees ja avab ukse. Vaid leivalõhn valgub talle vastu, kuid leiba ennast ei ole seal enam. Sügav ohe kuuldu väikese majakese kambrikeses, kus leivapalukese järele tunneb igatsust väike kuueaastane tüdruk.

Aga memm on imelik. Kui ta kodunt ära läheb, keelab ta Liinel minna isegi esikusse. Muidu ta seda ei keelaks, aga Liine unustab ju ukse lahti ja kamber

löötsub külmaks, kuna esikul ei ole lage peal ega seinadki kindlad. Seda keeldu

ei jõua Liine siiski iga kord välja kannatada. Kuigi tal pole esikusse asja, käib ta seal vahetevahel mitu korda.

Kapikese juurest ukse ni on jälle kaks sammu. Enne pööra tabast üleskeeramist seisatab Liine ja kuulatab. Kui kõik on endiselt vaikne, ronib ta üles lävepakule, et uksega koos alla hüpata, sest muidu tormab uks paugatades vastu seinu. Uksega peab sellepärast olema ettevaatlik, et maja on vajunud viltu. Nii kaugele kui Liine mäletab, on memm ikka Jaaniga pahandanud, et ta maja tagumisele seinale ei ole ajanud tugesid alla. Aga nüüd ei ole ju enam Jaani! Rong sõitis Jaani surnuks. Jaanist on Liinel lõpmata kahju, sest nüüd ei too talle keegi roosasid präänikuid, ei võta keegi teda enam sülle, ei laula talle ega kõdita teda, et ta võiks lõginal naerda. Jaan oli ikka talle ütelnud, et kasvatab oma tütre saksa, — ja Liinel oli nii tore Jaani juttu kuulata, kuigi memm pahandas, et sellest ei tule midagi välja, sest Jaan raiskab kõik oma vaevaga teenitud sendid viina ja präänikute peale.

Ust hoolikalt enese järel kinni lukates, seisab Liine hetke nõutult, kuna esik on pimedam kambrist. Memm on toppinud kinni isegi suitsuaugu. Võib-olla

oleks muidu valgern, aga eile nad kandisid memmega sisse hulga hagu ja lalusid seinu äärde ritta. Eilne päev oli Liinele sellepärast huvitav, et ta täie õigusega võis olla väljas. Memm raius kiiniga haod katki ja Liine kandis esikusse. Haoriida juurde joostes ta nii väga ei hoolinudki, kui jalg sulpsas lobjakasse ja memme suured pastlad valgusid vett täis. Õhtul jalgu lahti võttes olid varbad küll kaunis külmad, kuid sellest oli jällegi omajagu kasu, sest memm ei saatnud teda siis üksi Jaani voodisse magama, vaid võttis oma kaissu. Liine armastab väga magada memme kaisus!

Silmad harjunud, ei olegi esik enam väga pime. Kõrgemalt pragude vahelt paistab küllalt valgust. Õnneks ei ulatu memm kõiki auke kinni toppima. Liine kuulatab jälle. Lindude tsirin on siin palju tugevam, mõned nagu oleksid üsna lähedal. Ta teab, et katuse sees on palju varblaste pesi. Ta teab, et need juba ehitavad uusigi, sest läinud suvistele n o o r t e l e varblastele on ka vaja oma pesi. Aga memme ei tule! „Memm, tule ometi!“ hüüab ta järsku ja jahmub oma

häälest. Kambri peal kuulduv vastuseks kröbinat. Ta vaatab üles pimedasse tühjusse. Midagi ei liigu seal ega allgi tema ümber. Varsti linnukeste tsirin oleks nagu ummistanud ta kõrvad, kui ta silmad libisevad asjalt asjale, milliseid ta näeb enda ümber. Seal nurgas on lame kivi, millel memm kolgib linu, et kõik luud pudeneksid maha. Taludes ei puhas-tata linu kunagi nii puhtaks, et neid võiks kohe koonlaks keerata ja ketrama hakata. Memm kolgib kõik lina ise üle, millest on seegi kasu, et linaluud jäävad hunnikusse, kust alati on hea võtta tule süüteks.

Liine läheb ja istub pakule. Nii sageli, sageli on ta seal istunud ja linaluudega mänginud. Linaluudel on ka see omadus, et nendega käsi hõõrudes läheb nahk libedaks. Täna on luid paku ümber väga vähe, sest sellest on mööda juba palju päevi, kui memmele toodi uusi linu. Täna ta läkski lõnga ära viima. Aga kuhu jääb küll memm nii kauaks! Liine tõuseb taas. Kõht on koledasti tühi. Kui tuleks Jaan ja tooks üheainsagi roosa prääniku! Kui see oleks üksainus präa-

nik, siis ta seda hammastega üldse ei näriks, hammustaks vaid tükikesehaaval ja imeks pöses, nagu memm oli siis õpetanud, kui Jaan andis talle mitu tükki korraga. Memm tahtis, et präänikutest jätuks mitmeks päevaks, aga Liine ei suutnud hoida. Nüüd ta küll ei näriks, mitte ei näriks...

Et Jaan iialgi enam ei tule, seda teadis Liine üsna kindlasti, kuid siiski oli vahel imehea teda oodata. Kui rong oli sõitnud Jaani surnuks, sest ta oli rongi tee peale jäänud magama, toodi sealt talust, kus Jaan teenis, ära tema riided ja saapadki. Õigus jah! Saapad! Need olid imeilusad värviliste trippidega saapad, millised memm peitis Jaani voodi alla nurka. Hiljem ta otsis need sealt välja, pühkis lapiga hallitusest puhtaks ja köitis riidekoti kõrvale seinale. Tol korral memm nuttis kõige rohkem oma elus. Muidu ta üldse ei nuta. Viimasel ajal vaid ohkab alati. Nutu vahele ta kõneles Liinele: „Jäävad needki sulle mälestuseks, kui oled suureks kasvanud!“ Tollest ajast peale mõtleb Liine sageli Jaani saabastele. Mõnikord ta on isegi

rõõmus, et rong sõitis Jaani surnuks, sest muidu ta poleks ju saanud neid saapaid. Täna ta oleks siiski meelsamini võtnud ühe roosa prääniku ja andnud saapad tagasi.

Sülg valgub suhu ja sunnib ta präänikule mõteldes neelutama. Kepiotsaga ta lükkab kambri ukse pööra üles ja avab selle. Vahest on siiski leiba kusagil kapi nurgas? Aga leiba ei ole! Sõrmede alla puutuvad vaid kuivanud leivaraasukesed. Nagu linnuke nokaga korjab ta neid raasukesti ükshaaval oma näppude vahele ja pistab ettevaatlikult suhu. Leivamaitse tundub siiski keelel. Ülemisel riiulil kausikese põhjas on soola. Sinnagi pistab Liine näpu. Kibe! Memm ikka veel ei tule! Liine vaatab aknast välja. Päike ei paista enam seaputka tagant. Kuhu päike on pööranud, seda Liine oma aknast ei näe. Aknaklaasidki ei nõrgu enam endiselt. Ka küünega kaevatud kraavist on vesi kadunud. Kui memm kraavi näeb, saab ta kindlasti pahandada. Kui paneks õige pori täis? Pori on ju ka musta värvi.

Sellegi töö teinud, seisab Liine jälle nõutult. Kõhu tühjus on valgunud jalga-desse ja väristab põlvenuppe. Liine on väsinud. Memme voodi on alati paras puhkepaik. Seal on peal imehea memme kaeraaganasest peaalusekotil. Aganad sai memm sügisel, kui talus reht peksti. Memm käis abiks. Siis oli memmel ka liha ja rasva . . . ja leib ei puudunud kunagi kapist. Aga ükskord, kui memmel oli veel siga, ta keetis koguni sültigi . . . Kuid nüüd ei ole memmel enam siga ega Jaani. Memm ütleb, et mis seaga teha, kui ei ole jahu peotäit endagi jaoks . . . Kuhu küll jääb memm nii kauaks . . .?

Liine ärkab kambriukse kolksakust vastu seinat. Memm seisab esikus, suur komps põlvede kõrgusel lävepakul. Liine märkab kohe memme head meeoleolu, kuid enne kui ta saab midagi küsida, ütleb memm:

„Tõuse nüüd kähku, tee tuli pliidi alla, sul ju kõht tühi!“

Tavaliselgi korral ei lase Liine seda enesele ütelda mitu korda. Talle meeldib tiku ülestõmbamine ja tule süütamine, mis linaluude küljest jookseb edasi

hagude okstesse, kuni haarab jämeda-
madki tüvikud. Liine on kaval. Ta toob
ühe sületäie hagu istme aluseks ja teise
pliidi alla toppimiseks. Kuigi pliit esi-
algu ajab suitsu sisse ja memm peab
suitsu sees läkastama, ei puuduta see Lii-
net, sest madalal pliidisuu juures on õhk
selge.

„Võta voodikoti alt mõned õlekõrred,
linaluid ju enam ei ole,“ õpetab memm,
et Liine ei kulutaks asjata tikke. Tik-
kude pärast kardab memm alati, sest neid
on ju raske saada. Kui rong ei olnud veel
Jaani surnuks sõitnud, siis memm sai
tikke Jaani käest, kui ta käis neid külas-
tamas. Aga nüüd ei ole ju enam Jaani,
ja memm kahetseb iga raisatud tikku.

Liine püüab täna kõigest väest täita
memme soovi, aga imelik küll, just nüüd
kustuvad tal tikud üksteise järele. Õn-
neks on memm sel hetkel esikus. Muidu
ta lükkaks kohe Liine eemale ja katse-
taks ise oma vilunud näppudega. Ruttu
hangib Liine voodikoti alt läitelisa — ja
alles neljanda tiku järele tal õnnestub
panna tuli praksuma.

„Tule siia!“ hüüab memm esikust.
„Sõin suppi kõhu täis, liharaasukese ja
leivaviilu tõin sinule,“ kõneleb ta nagu
enesele, kui võtab taskust ja harutab nart-
sukese seest välja Liine silmadele toreda
tüki rasvast sealiha ja veelgi suurema tüki
leiba.

Nagu kaarna küüned haaravad Liine
kondised sõrmed pakutud palade järele.
Ta silmade ees lööb hetkeks mustaks,
kuni põsed täituvad suutäitest. Ta matsu-
tab nii kiiresti kui vähegi suudab, vaid
silmad naeratades memmele tänu avalda-
mas.

„Peremees oli linnateekonnaval. Pere-
naine tahtis käia vähe poes, et mina
hoiaksin seni last. Pea's see aeg ei kao,
õhtu oligi käes. Eks ta andnud ka mulle
jälle üht-teist heldemalt,“ arutab memm
Liinele, kes istub juba pliidi ees haosüle-
täiel ja pugib viimaseid suutäisi. Sel het-
kel Liine ei mäleta, et oleks kunagi va-
rem söönud midagi nii maitsvat kui
memme taskus nartsu sees toodud liha ja
leib.

„Mul oli igav küll,“ ütleb lõpuks
Liine, kui esimene nälga on vaigistatud.

„Igav nüüd! Lapsel mõne igav. Ja kui ongi igav, ega's see konti murra,“ noomib memm heatahtlikult, kui korraldab pliidil pajakese põhjas rasva sulatamist, mis saadab meeldivat lõhna hämarasse kambrisse. Liine juba aimab, mis tore toit sellest tuleb, sest memm kloppis kausikese põhjas jahu peotäied veega vedelaks. Jahul on imelik omadus. Veega kloppides läheb vedelaks nagu kört, kuid pajas keetes saab kõrdist puder, mida peab kogu aeg segama, et ta põhja ei kõrbeks. Aga põhjakõrbemise vastu pole Liinel kunagi midagi, sest pajakaabe on seda maitsvam, — memm vaid pahan-dab, et jumalaandi läheb palju raisku.

Heale õhtusöögile mõteldes ei olegi Liinel enam kahju, et memm oli kogu päeva ära ja tema pidi istuma sees, selle asemel et väljas joosta. Mis oli eileõhtune toit tänaõhtuse kõrval? Nagu püha-päev oleks täna! Kindlasti jätkub pudrust ka homme hommikuks. Memm lõikab tavaliselt külma pudru viiludeks ja asetab leivale. Kui sooja teed ka on peale rüübata, ei mõista Liine midagi paremat igatsedagi.

Kuid kõiki tänaõhtusi üllatusi Liine siiski veel ei tea. Kui puder on kausis ja pada puhtaks kaabitud, kaob memm salakavalalt esikusse ja tuleb sealt tagasi, piimapudel käes.

„Oi, piimapudel!“ hõiskab Liine heleda häälega. „Kas selle ka perenaine andis?“

„Egas ma ise saanud niisugust asja võtta!“ muigab memm, kui puhub kruusikesest välja tolmu, kuhu sisse valab lumivalget, maitsvat piima. „Tule nüüd süüa!“

„Täna on imelik päev,“ mõtleb Liine, kui soe puder, lõhnav leib ja mesimagus piim langevad koos kõhtu. Ta ei suuda enesele kujutleda ühtegi teist õnnelikumat last, kui on tema täna õhtul.

Et memmgi näib täna olevat rõõmsam, ta julgeb esitada sellegi palve, et pääseks magama memme kaissu.

„Kui sa nii väga tahad, kamber lähebki külmaks vastu hommikut,“ nõustub memm.

Kui oleks Jaan nüüd siin, lõkerdaks Liine naerda kogu kõrist! Aga Jaani ei ole ju enam ja Liine ei julge iialgi naerda

memme juuresolekul. Memm ei salli üldse naeru, ta ütleb, et inimesed, kes alati naeravad, lähevad hukka. Kui rong sõitis Jaani surnuks, ütles memm: „See oli ta patu palk!“ Jaani kurvale saatu-sele mõteldes läbistab Liine keha jube tunne. Ta ei tahagi enam naerda, kui sellepärast peab jääma rongi tee peale magama, et rong võiks sõita surnuks.

Varsti on kamber juba päris pime ja Liine kebib memme voodisse paksu nartsudest kootud teki alla. Kuni memm jõuab talle järele, ta loeb sõrmi enne ühel käel, siis teisel, siis mõlemail kokku. Sõrmede lugemise õpetas talle Jaan, sest Jaan oli käinud koolis ja mõistis kirjutadagi. Memm ei mõista kirjutada. Memm ei mõista Jaani toodud kalendrist lugedagi. Ühest teisest raamatust ta loeb küll, kust leeriajal olevat talle õpetatud. Kui aga Liine kasvab suureks, ta hakkab just kalendrist lugema, sest seal on lõbusad jutud.

Memme voodi jõudes nihutab Liine ennast hästi tema lähedale. Nii on pehme ja soe. Kui memme suured käed peidavad ta väikesed oma peopessa ja

memme suu sosistab ta kõrva õhtupalve sõnu, tunneb Liine imelikku tunnet, mis valgub ta kõrva juurest südamesse ja sealt alla varbaotsteni. Ta pigistab siis silmad kõvasti kinni ega ava neid enne kui hommikul valgega.

Ilm on juba päris kevadine. Küngas, mille nõlvakule on ehitatud Liine vanaema, Reimani Mari hütike, on õrnalt rohetamas. Mets kahel pool vaba vaatepiiri kohiseb mahedalt kevadise tuule käes, kuna lepestik teisel pool küngast on vinguva ulumise hoopis unustanud. Vaid seaputka tagant algav soo magab veel mustendavana, kuna vastassuunas, vabas vaatepiiris võib selgesti eraldada Kuru talu mulluseid viljapõlde. Ühel põllul veab ader juba mustendavaid vagusid.

Liine jookseb nüüd päevast päeva paljaste jalgadega. Võib-olla oleks memm vahel kartnud ta tervise pärast, sest kevadised ilmad on petlikud, kuid memme ei näegi Liine peaaegu enam. Juba varahommikul, kui Liine veel magab magusat und, läheb memm Kuru tallu perenaise väikest last hoidma, et pe-

renaine ise saaks vabamalt tööd teha. Tagasi ta jõuab õhtu hämaras, mil Liine on kas uinunud või uinumas. Õieti ütelda, Liine püüabki pugeda voodi enne memme saabumist, et nii kindlustada memme kaisus magamist. Eriti viimasel ajal kardab ta pisut, sest memm kurdab kätes ja õlgades valu, kuna perenaise laps olevat nii ära hellitatud, et kogu aeg tantsita kätel või kiiguta põlvel. Mõnikord talvel, kui memme käed ketramisest valutasi, siis ta ei võtnud Liinet enda juurde magama. Kui nüüd ka memm tahaks üksi olla, peaks Liine minema Jaani voodisse, mis pärast on kasulikum juba varakult memme voodise kebida ja memme saabumisel üsna vait olla, kuigi uni veel ei ole tulnud. Mõnel õhtul, eriti siis, kui memm tasku põhjast midagi otsib ja kappi paneb, on Liinel suur kiusatus teda kõnetada, sest ta on üsna veendunud, et see on suhkrutükike. Mitu korda on juba juhtunud, et ta hommikul leiab kapist mesimagusa suhkrutüki. Oleks kangesti tore memme kaissu magama jääda, magus tunne põses, aga kes teab, memme käed võivad juba väga valutada, ja ta

saadab Liine enda juurest ära. Sellepärast ta parem ootab suhkrutükiga hommikuni.

Tal on nüüd üldse elu väga mõnus. Memm toob õhtul kappi mitmesugust toitu ja Liine pole iialgi enam kannatanud tühja kõhtu. Küll võib ikka Kuru talu olla rikas! Iga päev toob memm ise-toitu, kui ei ole puder, siis on supp, kui ei ole supp, siis on puder. Kui on puder, siis on ka väikese pudeliga piima, kui on supp, siis on kas silku või liha. Ja leiba on iga päev. Leivaga on nüüd selline lugu, et Liine poetab seda ka varblastele. Niipea kui ta tuleb kambrist ja poetab leivaraase murule, lendavad varblased karjana ta ümber. Kui ta varbaid sügugi ei liiguta, hüplevad mõned leivaraasude järele isegi ta jalgadele. See on nii mõnus tunne, kui väikesed küüned kratsivad ta nahka. Liine aga tahab varblasi harjutada nii, et nad siis ka koguneksid tema ümber, kui ta istub. Ta teab, et korraga seda ei saa, et peab olema kannatust. Ta on mitu korda katsetanud maha kükitada, kui linnud on ta ümber, aga kohe nad lendavad vurinal minema.

Edaspidi ta otsustab olla kavalam. Ta ei poetagi enam leivaraase püsti seistes, ta

teeb seda kummargil olles. Imelik küll, varblased ei hooligi sellest palju. Värsti lendavad juurde ja hüplevad ta ümber

niikaua, kui ta suudab olla oma asendis liikumatult. Ei tea küll, miks linnud kardavad inimese liigutusi? Kui kummargile olekust inimese selg väsib, ta peab ju ajama püsti, aga linnud kohe vurinal minema.

Järgmisel päeval kükitab Liine ja poetab leivaraase. Ei, linnud ei tule! Ta teeb oma hääle väga mahedaks ja kutsub neid:

„Tsiuk, tsiuk . . . tsiuk, tsiuk, tulge siia, tulge . . . ma annan teile leiba . . . tsiuk, tsiuk!“

Küll on imelikud, kaugemal lendlevad, aga lähedale ei tule. Näe, üks seab peagi viltu ja vahib . . . aga ei tule.

„Tsiuk, tsiuk tsiuk, tsiuk . . . !“

Nagu oleks leib siis magusam, kui andja seisab? Ei, Liine ei seisa püsti. Ta koguni istub murule, sest kükitamisest on põlved väsinud.

„Tsiuk, tsiuk, tsiuk . . . !“ ta kutsub küll väga peene häälega ja poetab leivaraase enesest vähe kaugemale. Vaata vigurit! Üks hüppab kaunis lähedale, aga varastab ja läheb. Oi, kui kaval! Julge varblase suutäis toob kuhjana ta ümber

teisi, sest raasuke oli suurem kui korraga suhu mahtus. Liine viskab uued raasud, mis kõrges kaares murule kukuvad. Kogu parvega vuhisevad linnud ta lähedalt mööda, kuid alla siiski ei lasku. Vaid kaks on julgemad. Hüppavad, näpsavad ja kaovad. Olgu pealegi, ega Liine kõht pole tühi! Tema istub ja ootab. Pistab koorukesed oma suhu, murendab sisu raasudeks ja külvab enese ümber. Iga uus külv paneb linnud küll liikuma, mõned julgemad hüplevad üsna lähedalegi, aga päris Liine juurde ei tule ükski. Liine ootab ja kannatab. Enne õhtut ikka tulevad! Aga ei tulnud...! Kui päike kadus metsa taha, kadusid ka linnud. Et memmgi võib varsti tulla, ruttab Liine sisse, sööb kiirelt kausi põhjast paljast kapsaputru, sest leiba enam ei ole, viskab kleidi seljast ja ronib memme voodisse teki alla. Ja unigi tuleb sel õhtul enne memme!

Järgmisel hommikul on memm kodus. Liine oli eile hoopis unustanud laupäeva õhtu. Memm ju pühapäeval ei lähe last hoidma, sest perenaisel eneselgi siis rohkem aega — ja memmgi tahab kodus

vähe õiendada, Liinele pesta ja parandada.

Veel voodis mõnusalt liikmeid sirutades kuuleb Liine memme esikus kellegagi kõnelevat. See on väga, väga harva, kui mõni võõras külastab nende hütти, mis pärast uudishimu, nagu elektrilöök, virutab Liine voodis istukile.

Memme kõne esikus on mahe ja hellitav. Keegi ei vasta talle. Imelik! Liine haarab voodijalutsilt õhtul sinna visatud kleidi ja hakkab kiirelt kiskuma selga. Kleit ise läheb libedalt üle pea, kuid käed ei leia käiseauke. See on tüütav! Nojah, kust neid leidagi, kui käised on õhtul jäänud pahempidi. Kui nüüd memm näeks! Önn küll, et memm ei näe, aga täna on Liine i s e käiste peale pahane. Kleidi ärakiskumisel nad ikka kipuvad rulluma pahempidi. Nendesamade käiste pärast peab nüüd raiskama nii palju aega, kuna ometi keegi on esikus. Kleit oleks olnud juba ammu seljas, aga nüüd alga otsast peale. Õieti ütelda, on Liine viimasel ajal sedasama tööd teinud peaaegu igal hommikul, kuid siis ei ole ju olnud kuhugi kiiret. Kapi juures söögi järel on

käidud särgigi väel. Memm küll ei luba sedagi, aga noh, kui memme ei ole kodus. Memm ütleb alati, et jumalaandi ei tohi süüa, unemaik suus.

Nööbid sulgernata, seisab Liine juba lävel ja hüppab koos uksega esikusse. Seal ei ole kedagi võõrast! Kellega memm küll kõneles? Või läks ehk võõras juba minema?

Kuni Liine vahib küsivalt memmele ja heidab pilgu esikus ringi, algab memm: „Sa nii ehmunud . . . ? Mis sul viga?“ „Memm, kellega sa kõnelesid siin?“ küsib Liine vastuse asemel.

„Ah seda sa vahid! Otsi ise, kellega ma kõnelesin!“ naeratab memm.

Liine otsib võõrast igast nurgast. Ei ole!

„Tsiuk!“ kõlab korraga ta selja taga üksik terav hääl. Välkkiirelt pöörab Liine ümber ja vahib katuseräästa suunas. Memm astub kavalalt paar sammu tahapoole.

„Tsiuk, tsiuk!“ kuuldub veelgi teravamalt. Imelik! Jälle otse selja taga — ja madalal . . .

„Memm, mis see on? Kas pesa või?“

„Otsi ise!“ vastab memm endiselt kavalalt ja läheb ning istub lamedale linalkolkimise kivile, põllerüppe lahti harutades.

„Tsiuk, tsiuk!“ kuulduv juba memme juurest, ja järgmisel hetkel hüppab ta rüpest põrandale helekollane kanapojuke.

Liine ehmub nii, et ei tea, kas joosta eemale või juurde. Lõpuks ta ei tee kumbagi, vaid hüppab kohal mõned korrad õhku.

„Kas sa tõid selle meile?“ suudab ta viimaks memmelt küsida.

„Perenaine saatis sulle, et hoolitseksid ajaviiteks. Oli liiga varajane pesatäis, kõik munad jäid mädaks, ainult üks tuli välja. Hoidsin teist nädalapäevad talu soojas ahjukapis, toitsin ja hoolitsesin — ja siis perenaine ütles, et võtku viigu sinule.“

Memme sõnade peale hüppab Liine veel kord paar korda õhku, naerabki lagingal ja timbib siis kanapoja juurde, kes eest jooksu pistab.

„Egas sa nii saa... ta ju kardab sind, pead lähenema ettevaatlikult ja selja tagant haarama. Ega pigistada

tohi, kanapoeg ei kannata pigistamist,“ õpetab memm.

Liine pole iialgi elus näinud nii väikest kanapoega. Kord, kui ta ise oli väike, oli memmel suur kana. Kui aga rong sõitis Jaani surnuks, viis memm kana mõisasakstele, kes andsid talle selle eest raha, sest memmel oli raha vaja, et lasta kirikus Jaani hinge eest palvetada. Kui kord Liine kana kasvab niisama suureks... ja hakkab munemagi! Küll on tore! Päris õnn, et pole enam Jaani, kelle rong võiks sõita surnuks ja kelle hingepalve pärast Liine peaks ära andma oma kana. Muidugi Liine ei pigistada! Kuidas pigistadagi sellist pisikest imeilusat looma...

Liine keha väriseb. Nagu oleks külm. Ta ei tea, mis teha. Kanapoeg tsiuksub heledalt. Jookseb siis ja komistab vastu memme jalga. Püüab aga memme jalgale ronida, kuid see on tema jaoks liiga kõrge. Katsetab uuesti, aga kukub tagasi. See kõik on nii naljakas, et Liine purskab heleda häälega naerma! Memmgi naeratab ja lükkab jala uuesti kanapoja ette. Kuna nüüd on kanapoja

pool memme väike varvas, mis on madal, ta jõuabki ronida üles. Memm kasutab hetke ja tõstab jala kõrgele. Kanapoeg tõuseb värisedes õhku.

„Võta nüüd!“ julgustab memm Liinet.

Seda ei lase Liine ütelda kahte korda. Kiirelt kikivarbail on ta kanapoja selja taga ja haarab selle oma pihkude vahele. Kui kerge! Kui imekerge ja pehme!

Sellest päevast peale ei tunne Liine enam iialgi igavust. Tal on tibuke, kelle eest hoolitseda, kellega kõnelda, kellega jalutada ja keda nii väga, väga armastada. Niipea kui Liine hüüab: „tibu-tibu,“ on sõber ta kõrval, ronib ta käele, hüppab ta sülle, lendab ta õlale ja kipub isegi ta kõrvalesta nokaga näksima. Esialgu ei julgenud Liine teda üldse välja viia, sest memm hoiatas, et varesed võikanakullid röövivad ta ära. Aga nüüd ta on juba niivõrd suur, et memmgi enam ei karda. „Teeb kisa ja jookseb pakku,“ arvab memmgi.

Sellest ajast peale, kui Liine hakkab tibukesega väljas jalutama, kui ta kükitab murule ja poetab talle leivaraasuke

nokkimiseks, hakkavad lähenema ka varblased. Peagi laskuvad nad parvedena ta ümber, et tibukese eest raasuke ära näpsata. Tibukese pärast see Liinele enam ei meeldigi. Kui leiba vähe on, hakkab ta neid koguni eemale tõrjuma. Söövad kõik ära!

Nüüd, mil Liine enam ei ole üksi, otustab ta minna kodust kaugemalegi, kuigi memm seda ei luba, sest kes teab, mis võib juhtuda. Soo nende seaputka taga on küll pisut kohutav. Seal kasvavad vaid pisikesed männijändrikud kõrgete mätaste vahel. Memm on Liinele jutustanud, et igas puus elab inimese hing. Suurtes metsapuudes elavad heade inimeste hinged, kuna kidurates soopuudes on vangis kurjade inimeste hinged. Soopuudel ei ole kaitset talvetuiskude vastu ega suve kõrvetava päikese ees. Inimeste hinged soopuudes peavad kannatama ja vaevlema elu pattude pärast. Soopuudes vangisolevatel halbadel hingedel on alati heameel, kui mõni elav inimene eksib ära sohu. Nad nõiuvadki nii, et inimene, kes sinna tuleb, ei mõista tagasi pöörata oma kodu poole, vaid hulgub

ringi ja sureb sinna mätaste vahele. Sur-
nud inimesest saavad soopuud toitu, et
suureks kasvada. Nad kõik tahavad kas-
vada metsapuude suuruseks, kuid neil ei
ole toitu kasvamiseks. Soopuud on alati
näljased, kuna nende juured on kül-
mas mudas. Sellepärast Liine kardab
sood, mis on nii pikk ja lai, et k e e g i ei
tea, kuhu see lõpeb. Önn on vaid selles,
et need puud soos ei saa liikuda ega ini-
mesi kõva maa pealt enda poole kiskuda.
Muidu oleks otse kohutav elada soole n i i
lähedal. Nad võiksid tulla ööselgi ja ini-
mese ära viia. Ei, soo poole külge Liine
oma tibukesega ei lähe. Ta läheb hoopis
künka taha lepikusse, kus kevadel õitse-
vad ka toomingad ja kasvavad toredad
pajupõõsad. „Lepik on lindude kuning-
riik. Lepikusse ei tohi minna suure kisa
ega käraga, kui lindude emad hauvad
poegi,“ ütleb memm. Lepikusse hagu
raiuma läheb memm alles siis, kui lin-
dude emadel on pojad juba suured.

Liine ei tea, kuidas on praegusel het-
kel lindude poegadega, aga igaks juhuks
ta otsustab olla ettevaatlik. Üksinda ta
pole veel iialgi käinud lepikus. Kui

nüüdki poleks kaaslaseks tibukest, ei
mõtlekski ta sinna minna. Aga mis teda
enam hoiab!

„Tibu, tibu, tule, nüüd läheme lepi-
kusse. Lepik on lindude kuningriik. Le-
pikusse ei tohi minna suure kisa ega kä-
raga, kui lindude emad hauvad poegi.
Tibu, tibu, tule, aga ära sa tee kisa!“ kõ-
neleb Liine hoiatavalt ja hakkab astuma
lepiku suunas, tibuke koerakutsikana
kannul.

Üleval künka harjal nad peatuvad.
Tibu napsab noka vahele paar mardikat
ja kugistab kärmelt kõhtu. Ta näib ole-
vat üsna rahul uue ümbrusega, kuna asub
kiirelt jätkama toidu otsimist. Liine vaa-
tab tagasi kodumajakese poole. Suur
vabadusetunne valgub ta südamesse. Ta
i s e tuli sealt alt siia üles, ta i s e läheb
sinna tagasi, millal tahab. Nagu oleks
vabaduse väravad talle korraga avane-
nud. Ta pöörab pilgu iga ilmakaare suu-
nas ja vaatab ümbrust, nagu näeks seda
esimest korda. Kui madal on soo siit vaa-
datuna, kui lähedal lepik, kui avarad
Kuru talu põllud, kui tihe ja kõrge mets.
Korraga ta tunneb, et tahaks olla kõikjal.

Käed laiali, süli valmis vastu võtma, pistab ta joostes lepiku suunas. Alles esimeste põõsaste juures ta peatub ja ehmutab, et on hoopis unustanud oma sõbra.

„Tibu, tibu . . . tibu, tibu!“ ta kiljub sealt kaugele tagasi. Tõstab käe päikese varjuks silmade ette ja kutsub uuesti.

„Tibu, tibu . . . tibu, tibu, tule, mina olen siin!“ Aga tibu ei tule nii kauge kutse peale. Tibu rehitseb künkal maitsvaid suutäisi otsides ja mõnusalt enda ette kõneldes.

Sama sõber, kes julgustas Liinet retke ette võtma, on nüüd selle teostamise takistajaks. Pahameelega jookseb Liine künkale tagasi.

„Tule ometi, va laiskvorst!“ tõreleb ta tibukese juurde jõudes.

„Kloks-kloks!“ kostab tibu rahulikult, nagu ei läheks Liine pahameel talle üldse korda.

„Kas sa tuled juba,“ lükkab Liine tibukest käega. „Tibu, tibu . . . tibu . . .“

Jõudes lepiku äärde tagasi, otsustab Liine tibukese rüppe võtta. Kes teab, kaob ehk metsa ära. Päriskerge see ülesanne ei ole, sest tibukegi ei taha pi-

medas rüpes istuda. Ta rabeleb ja rabeleb, kuni ongi lipsanud välja ja kaob joostes põõsaste vahele. Hirmunult hüüab Liine talle järele, ei saa aga mingit vastust. Liine süda lööb põksuma. Mis siis, kui ta enam ei leiagi tibukest?!

„Tibu, tibu, tibu, tibu . . .“ kutsub ta otse ahastavalt ja jookseb põõsaste vahele, kuhu kadus ta sõber. Ei ole, ei näe . . . Suured hirmupiisad valguvad ta laubale ja keha niiskub kuumatundest. Võib-olla on lepikuski selliseid puid, mis söövad tibukesi ja inimesi? See hirmumõte sunnib ta kiirelt lepikust põgenema. Välja murule jõudes oleks ta nagu pääsenud kiskja küünte vahelt ega julge vaadata tagasi enne, kui seisab jälle künka otsas. Tibukene on nüüd juba ära söödud . . .! Tibukest ei näe ta iialgi enam..! See on kohutavalt kurb . . . Ta vähemalt seisab siin ja vahib, milline puudest hakkab nüüd kiirelt kasvama.

Aga kummaline. Hulga allpool vilksatab üks väike valge kerake puude vahel. Oijah! Tibuke! Tibuke! Tema oma tibuke!

Liine kiljub rõõmu pärast ja hüppab taas mitu korda õhku. Tema tibu on ilmunud nähtavale. Kuidas ta võiski olla nii rumal! Memm pole ju iialgi ütelnud, et lepiku puud söövad tibukesi . . . Oijah! Tibuke!

Maa müdisedes jookseb Liine alla sõbra juurde. Kuid see, kartes uuesti rüppe sattumist, pistab jooksmata otsejoont soo suunas.

„Ära mine, ära mine sinna!“ kisendab Liine ahastavalt ja püüab joosta tibule risti ette. Õnnetuseks ta komistab ja kukub. Kuni ta jõuab tõusta, on tibuke juba jõudnud soo servale.

Kohutav hetk on lähenemas. Liine jalgad nõrkevad ja ta kukub pool istuli murule. Ta püüab tibukest hüüda, kuid hääl vaid kähiseb kurgus. Ta silmade ees oleks ühest tibukesest saanud nagu mitu. Väike männijändriki nagu tantsiks rõõmu pärast. Kuid siis kaob tibu ta silmist hoopis. Kohutav! N ü ü d on kõik otsas . . .

Samal hetkel käib vali kärgatus ta pea kohal. Ta lööb hirmunult silmad üles. Mustav pilv läheneb üle soo. Mure tibu-

poja pärast unub samal hetkel. Taeva-isa müristamist kardab ta üle kõige. Ahastavalt pöörduvad silmad kodu poole. See on kaugel. Oi, kui kaugel! Juba langevad esimesed rasked piisad. Varsti vingerdab välg taevast alla ja järgnev mürin on veelgi tugevam. Ta teab, et Taevaisa müristamise ajal ei tohi joosta. Ta ei julge ennast enam püstigi ajada, vaid hakkab käpukil ronima kodu poole. Iga uue kärgatuse korral peidab ta näo vastu maad ja pigistab silmad kõvasti kinni. Nüüd ta juba teab, et see kõik on tema patu pärast. Miks ta läks lepikuisse memme loata! Miks ta kutsus tibukese kaasa, kes nüüd juba on ära söödud! Oi, oi, kui ta veel sel korral pääseks koduni, ta iialgi enam ei läheks lepikuisse... Kui ometi memm tuleks! Kui ta annaks peksagi selle pärast, aga ainult tuleks ja aitaks ta koju . . .

Läbimärg vihmast ja hirmuhigist, pääseb Liine lõpuks siiski varju. Esikus on katus lasknud vihma läbi. Põrandal on rohkem vett kui väljas. Liinel pole aga aega kõigele sellele mõelda. Ta jookseb ruttu kambrisse. Kisub ukse kii-

relt enda järel kinni ja ronib nurka Jaani voodi alla. Kord varemgi ta on olnud pikse ajal Jaani voodi all. Aga teistel pikse kordadel on olnud memm kodus, süüdanud tule pliidi alla, istunud ise pliidisuu ette põrandale ja palvetanud. Ka Liine on siis istunud tema jalgade juures.

Väljas möllab endiselt. Liine väri-
seb nii, et hambad plöksuvad suus. Memme antud vitsahirm pole kunagi olnud nii suur. Kui käib kärgatus ja sellele järgnevad mürinad, tunneb Liine, nagu ei olekski teda enam maapinnal. Kui aga mürinale järgnev vaikus on kestnud mõne hetke, rõhub nagu tinaraskus teda vastu põrandat.

Tuhanded mõtted sähvivad ta peas. Võib-olla on juba öö? Võib-olla memm ei tulegi enam? Võib-olla Taevaisa löi memme surnuks? Võib-olla on see män-
nijändrik, kes tibukese ära sõi, juba suureks kasvanud! Miks ta küll läks sinna lepikusse...! Kui ta veel kordki näeks oma armast tibukest! Kui memmgi veel tuleks koju!...

Piksehoo rahunedes väriseb Liine veel hulga aega voodi all pimedas nurgas. Kui ta viimaks julgeb vaiba veere lükata eemale ja vaadata välja, oleks nagu kul-
lahelk pimestanud ta silmi. Väljas särab päike, imeilus päike.

Voodi alt välja ronides ja püsti seistes tunneb ta keha ümber ebaloolumikku raskust. Lähemalt ennast vaadates näeb ta, et kleit, mille ta hommikul selga pani, ei ole nüüd midagi muud kui porine kalts. Ka astudes ta tunneb teravaid lööke vastu paljaid sääri. Neid peksab märg ja porine takukangast tehtud kleidi-
äär.

Välja jõudes on ilm imeilus ja soe. Nagu paitavad käed oleksid õhus. Liine vaatab üles taevasse, kus taas sinab iga-
vene kõrgus. Küll on Taevaisal palju jõudu! Milline suur pilv oli enne, aga nüüd ei jälgegi enam...

Aralt pöörab ta vaate soo poole. Sealgi on kõik endine. Ei ühtegi kõrget puud ole kasvanud juurde. Vist oli ta tibuke selleks liiga tilluke, et ühte puud suureks kasvatada. Kui oleks olnud inimene, siis...

Aga mis see siis on? Seaputka tagant ilmub nähtavale ei keegi muu kui tibuke ise. Päris tõeline tibuke ise!? Liine timbib paar sammu kohal, hüppab paar korda õhku ja ongi oma armsa sõbra kõrval.

„Tibu, tiibuke, tiibuke,“ ta häälitseb nii õrnalt kui vähegi suudab.

„Klok . . . klok,“ on tibukese vastuski endine, nagu poleks vahepeal üldse midagi juhtunud. Imelik mõistatus on Liinele tänane päev. Soomänd siiski ei söönud ta tibukest. Kuidas see võis küll olla, et tibuke pääses ja mõistis ise tulla koju. Ometi on memm mitu korda kõnelnud, et soost ei tule keegi eluga tagasi.

Väsinult, mõttes istub Liine seaputka kõrvale kivile ja hakkab vahtima sood. „Kiivit, kiivit,“ kõlab soo kohal suure hallide tiibadega linnu kisa. Oi, mitugi on neid seal kisamas ja lendamas. Mõned laskuvad koguni männilatvadele ja kiiguvad. Kiikujad on vist varesed. „Kiivit, kiivit,“ kõlab kõrgel õhus. Siis soopuud ei söö ka linnukesi! Ei tea küll, miks nad ei söö linnukesi? . . .

Niikaugale kui silm ulatab, ei näe Liine soopinnal ainustki metsapuude kõrgust puud. Nad vaesekesed pole saanud kätte ühtegi suuremat suutäit. Keegi ei lähe ju nende juurde. Kõik kardavad ju neid . . . Aga memm ometi ütles, et nad on söönud inimesi. Kuhu küll on jäänud need suurekskasvanud puud, kes on söönud inimesi? *

Soo mõistatus ei selgu Liinele täna ega järgnevatelgi päevadel. Memm kõneleb ikka endist juttu. Kui oleks olnud Jaan, ta oleks küsinud Jaanilt. Kui tibukegi mõistaks kõnelda, sest ta käib nüüd alati soos rehitsemas ja midagi nokkimas. Aga kanad ju ei kõnele. Kahju, et kanad ka ei kõnele!

Ühel päeval juhtub aga hoopis imelik lugu. Üks võõras mees tuleb Reimani Mari hüti juurde. Teretab Liinet nagu vana tuttav ja ütleb:

„Tahtsin Marit saada vähe abiks, heinaga jäime hiljaks. Tulin siitsamast viltu üle soo. Ütle siis Marile, et Maltsa pere-meis käis teda otsimas.“

„Kas, kas üle s o o?“ pahvab Liine

esimese lause nagu korgi .käärivalt mahlapudelilt.

„Jah! Soo ju tahe, mis nüüd viga üle tulla.“

„Kas, kas, kas . . . ?“ vahib Liine võõrale ehmunult ega suuda küsida edasi.

„Mis sa kassatad, ütle julgelt välja,“ naeratab peremees.

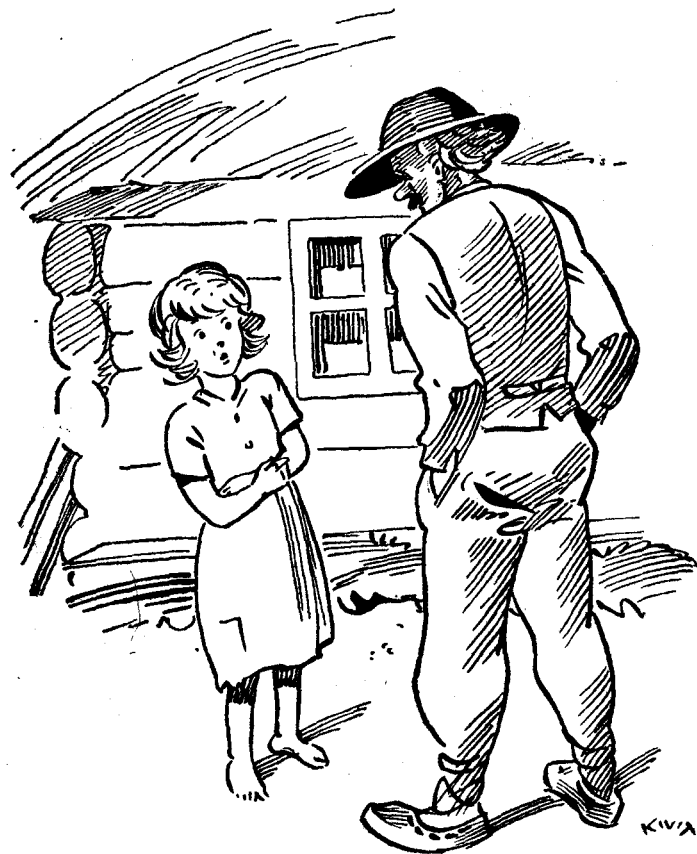
„Nad ei söönudki sind ära?“

„Kes pidi mind siis ära sööma?“ pärib peremees.

„Soopuud,“ kogeleb Liine.

„Suur tüdruk juba, aga ajab loba-juttu . . . Ütled siis Marile, et Maltsa peremees käis teda otsimas,“ heidab peremees käega ja pöördub minekule.

Liine jääb pärani silmadega talle järelle vahtima. Paremalt poolt murunõlvakult alla pöörabki Maltsa peremees otse soo suunas. Nüüd . . . nüüd . . . nüüd veel üks samm ja juba ta astubki soo pinnale. Liine jookseb mõne sammu allapoole, et paremini näha. Peremees aga astub üsna rahulikult edasi, vahetevahel vaid ühelt mättalt teisele hüpates ja käega põõsa ladvast kinni haarates. Ikka peremees läheb. . . läheb, kuni kaob

suurde metsa. Kergendusohu väljub Liine rinnast. „Nüüd ta on pääsenud, suured puud ei söö ju enam inimest!“

Imelik on soo! Ka Maltsa peremees pääses eluga . . .

Järgmisel pühapäeval jutustab Liine memmele Maltsa peremehe loo. Varemalt ta ju memme ei näinud, kes tuli viimasel ajal nii hilja ja lahkus imevara. Vahel Liine isegi kahtles, kas memm on kodus käinudki. Kuid uus toidutagavara kapis tõendas, et ta siiski oli kodus olnud.

Aga sel pühapäeval on memm väga väsinud. Selgki valutab lapse tantsitamisest. Magadeski peab memm teda kiigutama. Käed ei saa hetkegi puhata.

Kuuldes Maltsa peremehe soovi, otustab memm minna asja kuulama. Kui sealt saaks tööd pikemaks ajaks, loobuks ta Kuru talu lapsehoidmisest.

„Aga memm, Maltsa peremees tuli otse üle soo?“ ütleb Liine järsku.

„Mis sellest, nüüd soo kuiv!“ vastab memm paha aimamata.

„Sa ju ise kõnelesid, et soopuud söövad inimesi!“

„Soopuud nüüd inimesi söövad, soopuud söövad ainult halbu inimesi!“ vastab memm kimbatuses.

„Siis nad pole söönud veel ühtegi inimest?“ uurib Liine edasi.

„Kust sina seda tead, et ei ole?“ vaidleb memm.

„Soos ei ole ju ühtegi kõrget puud.“

„Sina siis kõiki soopuid näed . . . pole sul vaja kippuda sinna, vajud veel sisse, mõnes kohas vanad linaleod ja muidu augud.“

„Kas need, keda soopuud söövad, vajuvad auku?“

„Ikka vajuvad auku. Korraga kaob kõva pind jalge alt ja inimene ongi augus.“

Pikemale soojutule memm aga enam ei vasta. Ta on üldse sel pühapäeval väga sõnaaher. Istub vaid vaikselt enda ette ja soojendab päikese käes valutavat selga. Peale lõunat ta hakkab minema Maltsale.

„Ma lähen siitsamast üle soonurga,“ näitab ta minnes Liinele, kes jääb talle sama hirmunud ja küsiva pilguga järele vahtima kui mõni päev tagasi Maltsa peremehele.

Õhtul tagasi jõudes teatab memm Liinele, et hakkab nüüd Maltsal tööl käima. Ega ta sealt küll jõua iga õhtu koju tulla. Tuleb nii kolmapäeviti ja laupäeviti. Pe-

renaine andnud kaasa suurema söögiportsjoni Liine jaoks. Küllap saab läbi. Liine juba suur tüdruk. Mis siin ikka juhtuda võib. Nüüd kanake ka seltsiks.

Memme sõnum on Liinele küll väga kurb, kuid pole parata midagi. Kuidas vaene inimene saabki teisiti. Et kõhutaüt koguda, peab ta orjama suvel ja talvel. Ilma ei anna keegi! Nälg aga on kuri külaline, kui ta kord hakkab kedagi külastama. Seda kõike teab Liine üsna hästi, sest memm on talle sellest palju, palju kordi kõnelnud, aga ometi ta ei tahaks, et memm jääb ära mitmeks päevaks!

Varsti harjub Liine siiski oma uue olukorraga. Et ta õhtul ei jääks päris üksi, toob ta ka tibukese kambrisse ja asetab magama Jaani voodi päitsilauale. Hommikul ärgates on tibuke tavaliselt juba tegevuses. Vahel ta rehitseb midagi voodi all, vahel pliidi ees, kuna kord seis isegi aknalaua ja püüdis kärbseid. See alles oli naljakas lugu, et Liine kohe silmi avades pidi laginal naerma...

Kõige halvem asi on siiski toiduga. Liine kuidagi ei mõista nii jagada, et jät-

kuks kõikideks päevadeks. Piim lõpeb otsa juba esimesel päeval, leib teisel päeval ja kõik muu kaunis varakult kolmandal päeval. Õieti nendel kordadel, kui memm toob liha, ei jätku sellest esimese päeva õhtunigi, kuigi Liine seda korraga ära ei söö, vaid käib maitsemas vähehaaval. Memm ütleb, et tibukesele pole nüüd enam vaja anda toitu käest, küllap leiab isegi niipalju kui vajab. Kuid memmel on kergem käskida kui Liinel täita. Niipea, kui Liine istub sööma, on tibuke juures ja kõõrutab seni, kuni saab oma osa. Eriti armastab tibuke piima. Muidu võib-olla Liine ei annakski talle enam piima, aga see on imenaljakas vaadata, kuidas ta piima joob. Iga suutaie järel tõstab ta pea püsti ja pingutab kaela õieli, nagu ei valgukski piim kergesti kõhtu. Ennem võiks ta seda teha leivaraasude puhul, aga ei, tibuke teeb seda piima juures. Liinele pole aga piimajoomine mingi pingutus, rüüpa suhu — ja ongi kõhus...

Kuna tibuke käib järjekindlalt seaputka taga soos, otsustab Liinegi hakata asja lähemalt uurima. Enne selle sammu

ettevõtmist käib ta veel kord künkal ja silmitseb põhjalikult läbi kõik soopuud. Niikaugele kui silm ulatab, ei näe ta seal ühtegi, mis oleks teistest palju pikem. Küllap vist maapind nende puude kohal ei olegi nii pehme, et inimene võiks kukkuda sisse, — ja kui inimene ei kuku sisse, siis ju soopuud ei saagi teda ära süüa! Aga soopind on muutunud laiguti kõrbenud värviliseks, mitmed soopuudki on vahetanud oma roheka rüü kollaka vastu. Neil on janu. Taevaisa ei ole andnud küllalt vihma. Kurb on soopuude ja sooheina elu! Kõik metsapuud on alles rohelised — ja lepikus laulavad linnud tuhandehääleliselt. Liine eraldab nendest selgesti peoleode laulu. Need ütlesid nagu inimese häälega: „peo-leo, peo-leo.“ Ikka: „peo-leo“ ja „peo-leo.“ Vahetevahel ta katsetab teha järele, lauldes ei saa, aga vilistades küll. Vilistades ta mõistab järele teha mõne teisegi linna laulu, kelle nimesid ta ei tea, aga laulu tunneb. Soo kohal karjuvad vaid „kiivit“ ja „koovit“ ikka: „kiivit“ ja „koovit“, neid mõlemaid hääli pole mingi kunst järele laulda. Ka käo kukkumist

ta laulis kevadel järele. Niipea kui kägu hakkas lepikus kukkuma, hakkas Liine kodus vastu kukkuma. Vahetevahel juhtus, et kägu jäi kuulatama Liine kukkumist. Kord juhtus isegi selline nali, et kägu lendas hüti korstna otsa ja kukkus seal kaks suutäit. Kui Liine sellest memmele kõneles, ohkas memm:

„Ei see ole hea, see tähendab surma. Kui kägu hakkab elumaja lähedale lendama, siis tähendab see surma!“

Liine seletas küll memmele, et tema ju kutsus käo nii lähedale, aga memm ei hoolinud sellest midagi, vaid kinnitas ikka, et see tähendab surma. Memm ütles küll lõpuks, et selles on õnn, et ta kukkus k a k s suutäit, mis tähendab kahte aastat.

Künkalt kodu poole tagasi timpides tunneb Liine südames imelikku kurbust. Tal oleks nagu millestki kahju... Tal on kahju, et soorohi ja -puud on juba koltnud, tal on kahju, et kõik hoiavad soost eemale, et linnudki ei laula soo kohal ja et konnadki seal enam ei krooksu. Kevadeõhtutel krooksus soos niipalju konni, nagu oleksid nad katnud kogu maapinna.

Aga nüüd ei ühtegi enam! Ta süda muutub siis vähe rõõmsamaks, kui meenub, et vähemalt t e m a t i b u on hakanud soos käima. Ta ise läheb ka, väga, väga ettevaatlikult ta käib juba täna esimese korra. Soopuude juurde ta ei tarvitse ju üldse minna, õnneks on neid seaputka taga üsna harva . . .

Kuid varsti läheb Liine järjest julgemini soopinnale. Varsti ta jalutab koos tibukesega üsna kaugele. Soo ei tee talle midagi paha. Soo on koguni huvitavam tasasest maast. Soos on künkad, soos on harvad põõsad, soos on augud, kus ei kasva üldse rohtu, vaid süsimust pehme muld kiigub jalgade all. Soomännidki ei tee talle midagi paha, nõelad vaid kratsivad, kui murda oksid.

Soos kõndides ja mängides oleks Liine nagu unustanud memme hoiatavad jutud. Aga tõepoolest ta pole neid mitte unustanud, vaid hoopis sügavamalt hakanud nendesse uskuma.

Memm ju ütles selge sõnaga, et soopuud söövad vaid halbu inimesi. Nüüd ta teab, et soopuud teda ei söö. Ta on sõber seal, kuna soo oli seni nii üksik . . .

On juba hilissügis, kui memm jääb koju. Talus on rehed ära pekstud ja talve tagavarad paigale pandud. Välis-
tööjõude ei ole enam vaja. Või memmest suurt abi oligi, aitas niisama kergemate tööde juures, oli rohkem perenaisele abiks, kui peremees parajasti ei tuulanud vilja. Kui juhtus aga hea tuul käima läbi rehealuse, oli memm peremehel abiks viljatuulamisel. Tavaliselt sõelus peremees ise sarja, kuna memm kandis külimituga sarja viskamiseks sõelumata vilja. Vahel juhtus, et tuul hakkas viljatuulajaid kiusama. Esialgu see puhus küll otsejoont läbi rehealuse, kuid pööras siis ümber majanurga ja keerutas sisse aganate-poolsest väravast. Tihti paiskas selline kiuslik keerutamine aganad jälle terade hulka, et kas või võta ja alusta töö otsast peale. Sellise kiusliku tuule kaitseks riputati alatuule väravale ette põhukandmise riided. Need aitasid palju ära

hoida aganate lendu. Aga kiuslik tuul oli siiski parem kui järsku vaikiv tuul. Nii mõnigi päev juhtus, et tuul poole töö pealt vaikis. Küll vilistas peremees ja memmgi aitas kaasa tuule tagasikutsumisel, kuid iga kord ei andnud needki katset tulemusi.

Noh, oli memmel küll vahetevahel raskegi, aga eks nüüd ole selle eest kartulikotike ja jahupeotäieke talvemoonaks. Liharaasukese ja rasvapätsikese saadab perenaine hiljem, kui sead juba tapetud. Eks Kuru talu perenaine ole nüüd küll pahane, aga memm mitte ei jõudnud enam ta last hoida. Küllap ketrab talvel linu või koob sukapaari. Eks nüüd pea Liinegi hakkama õppima suka ja kinda kudumist, et vähemalt eneselegi mõistaks midagi teha. Eks ta saanud ju mihklipäeval juba seitsmeaastaseks. Kes tohib nii suurel tüdrukul enam lasta hõlpu joosta. Selline tüdruk peab juba ise tööd otsima. Aga eks Liinel ole Jaani-kadunukese kombes, kes suuga kippus ehitama suuri linnu, aga teoga ei käopesagi. Ja näed, sinna ta elu läkski. Oli tal vaja uhkust taga ajada ja minna kõndima nii-

suguse tee peale, kus sõidavad maailmatu suured masinad. Kas niisugused teed on siis inimestele kõndimiseks? Memm on ka kord käinud raudteerongi tee ääres, aga on kõndinud ettevaatlikult ja perve all teerajal. Tolgi korral juhtunud nii, et masin tulnud. Olnud õnneks mets lähedal ja memm joosnud kohe põõsa taha peitu. Küll olnud suur ja pikk see raudteerong, et pannud maapinna memmegi kohal värisema. Aga inimese uhkusele ei ole ju piiri! Läheb üles kõrgele rongi tee peale ja jääb sinna koguni magama. Küllap ta oli end jälle täis joonud . . .

Nii pikki kõnelusi nagu memm sooritas esimesel kojujäämise päeval, oli Liine harva kuulnud.

Tavaliselt ütleb memm kõik lühisõnaliselt ja jätab vastused küsimustele enamasti võlgu. Memm ei ole küll kunagi kuri, kuid ei ole ka iialgi nii hea, et Liine julgeks tema ees olla avalik. Kui memm laidab Jaani, kiidaks Liine teda nii meeldivalt, kuid memme kindel otsus Jaani kohta, kes raudteerongi all sai kätte oma patu palga, on nii veenev, et Liine tavaliselt vaikib ja ohkab. Kui aga memm kor-

duvalt võrdleb Liinet Jaaniga, jooksevad ta südamest vaheldumisi läbi õnne ja alanduse tunded. Ta tahaks küll olla Jaani sarnane, kuid ta ei taha, et memm temast nii halvasti kõneleks.

Ta mõtleb sageli, kuid ei suuda välja mõtelda, miks küll memm Jaani üle pa-handab. Temale oli Jaan kõige parem inimene, keda ta kunagi on näinud. Jaan kandis teda süles ja kukil, kuigi ta oli juba suur tüdruk. Jaan laulis talle, Jaan naeris temaga nii, nagu ei ole naernud keegi. Kui Jaan tuli teda ja memme vaatama, kadus päev imekiirelt. Kui Jaan hakkas minema, hoidis Liine kõvasti kinni ta püksisäärest. Kui aga Jaan siiski läks ja Liinel kippus nutt kurku, hurjutas memm haleduse kohe eemale:

„Suur tüdruk, kas sul häbi ei ole!“ ütles memm tavaliselt — ja ei sõnagi rohkem. Juba tollest ajast peale ei ole Liine nutnud, ei ole kordagi nutnud. Isegi siis ta ei nutnud, kui memm nuttis Jaani pärast. Siis ta veel ei uskunudki, et Jaani enam ei tule, siis ta vahtis suure huviga seda, kuidas memm ise nuttis. Memm oli ju temast palju suurem, aga nuttis ometi!

Kuid endistest kõnelustest hoolimata näib memmel veelgi olevat midagi südamel. Kuigi Liine püüab täita kõik ta soovid, näib memm olevat rahutu. Vahetevahel ta juba avabki suu, kuid jätab sõnad ütlemata. Aga õhtul need siiski purskuvad välja:

„Ma nüüd Maltsa peremehega kõnelesin ka sinu pärast, et kui mina kaon või . . . et kus siis sina jääd.“

Et memm kunagi võiks kaduda, seda ei olnud Liine mõistnud iialgi mõtelda. Memme sõnad mõjuvad nii, et Liinel vajub suu lahti memmele otsa vahtides.

„Et siis Maltsa peremees võtab sinu oma hoole alla, et hakkad seal karjas käima ja elama, kuni kasvad ise suureks ja võid minna, kuhu tahad . . . Maltsal on hästi juhtunud, sest oma poeg juba kümneaastane, kes hakkab käima lehmade karjas, eks sina ole just paras sigade karjane . . .“

Liine vaikib ikka veel. Mitu küsimust on keelel, aga hirm uutest kuulnud sõnadest on voolanud ta südamesse, et ükski mõtetest ei saa sõnadeks.

„Eks siis kevadel, kui Taevaisa annab

jõudu, tulen minagi sinna ühte-teist veel aitama . . . aga ega mul kauemaks anta... olen väga väsinud . . .“

„Kas, kas mina päris üksi jään sinna... Ma-altsa tallu?“ saab Liine lõpuks.

„Jääd üksi ellugi . . . ei ole sul kedagi, kui mina kaon . . . ja kauaks minust . . . juba viiskümmend kaheksa suve sellest möödas, kui leeris käisin. Näed, kõrva-des kumiseb ööd kui päevad, valu on kä-tes, jalgades ja igal pool. Kui jõuaksin natuke ikka kedrata veel, et saaksime ke-vadeni läbi.“

„Kas siis kevadel . . .?“ jätkab Liine.

„Ikka kevadel, egas keegi talvel sigu karjata.“

„Aga tibu, kuidas jääb tibuga . . .?“ tärkab Liinele meelde.

„Vaata kelle pärast tema muretseb! Eks ta ela suvel omapead, sügisel, kui mina veel elan, tuled ju jälle koju . . .“

Sellega on memm väljendanud kõik oma mõtted Liine tuleviku suhtes. Rohkem ta sellest asjast enam ei räägi. Va-hetevahel, kui Liine küsibki, ta kas ei vasta üldse või pahandab, et Liine liiga palju lobiseb. Memme arvates ei tohi

tütarlaps palju kõnelda, samuti kui naer-dagi.

Memme keelust hoolimata ei kustu siiski mõtted Liine ajudest. Mõtete vastu ta ei saa ju midagi parata — need tulevad ja lähevad, otsivad ja ekslevad. Ta ei ole käinud veel üheski talus! Ta ei tea, kui-das näeb välja Maltsa talu. Suvel paist-sid künkalt silma vaid Kuru talu hoonete katused. Sellest ta järeldab, et taludes on palju hooneid. Ta ei ole veel kokku puutunud ühegi teise lapsega. Ta ei mõista kuidagi kujutleda, milline on kümneaastane poiss. Kui memm teda ei näe, ajab ta enda kikivarbaile ja tõstab käe pea peale. Kindlasti on see poiss juba nii pikk, otsustab ta. Seda ta veel mäle-tab, kui memmel oli siga. Aga miks peab talus käima sigadel karjas, seda ta ei tea. Ta mõtleb jälle Jaanile, kes oleks talle kõik seletanud . . .

Esimene töö, mis memm talle kätte annab, on villade kraasimine. Saanud peotäie perenaise käest, et sukki jalga ku-duda. Kraasigu nüüd Liine ise need lahti, memm ketrab järjest lõngaks, küllap siis õpib kudumagi, kui lõng on valmis.

Kraasimise töö ei ole Liinele võõras. Juba möödunud talvel püüdis ta vahetevahel memme aidata. Esialgu oli vaid see raskus, et kraasipinnad läksid liiga sügavale vaheliti ja keegi ei jõudnud neid enam läbi kiskuda. Siis juba memm õpetas, et peab tõmbama kergelt, aga kergelt tõmbamine oli jälle sellepoolest raske, et pealmist kraasi pidi hoidma õhus. Kui möödunud talvel Liine käed väsisid, jättis ta kraasimise pooleli, aga nüüd memm enam ei luba. Memm ütleb, et inimene peab maast-madalast tööga harjuma, muidu ta läheb hukka. Memmele näib, et Liine on suve jooksul kasvanud liiga suureks, et talle juba ammu oleks pidanud andma tööd, et ta nüüd vähemalt peab kõike õppima seda kiiremini. Egas ta ole talulaps, kellel aega oodata . . .

Parajaks töötamise kohaks on Liinele lävepakk, et jalad tugevasti saaksid toetuda maale. Nii ta leiutabki oma töömeetodi. Vasaku käe alumise kraasipoolega ta toetab tugevasti vasakule põlvele, kuna parema käe ta hoiab kindlalt vastu külge surutuna teatud kõrgusel, et kraaside pidemed puutuksid kokku pa-

rasjagu. Aga siiski väsivad käed varsti ja otse õnnelikuna ta hüppab üles, kui

memm annab teisi töid. Õnneks on aga sügisesed päevad lühikesed. Et memmel ei ole palju petrooleumi, lähevad nad

magama pimedada saabumisega ja tõusevad esimese valgusega. Liine magab nüüd järjekindlalt Jaani voodis, sest memme kondid valutavad eriti öösiti. Vahetevahel istub memm voodi veerel, vahetevahel jälle pikutab. Ööd on memmele liiga pikad.

Ka Liinel ei ole und kogu pimeduse ajaks. Eriti õhtuti ta peab kaua ootama, kuni saab jääda magama. Selle aja ta nüüd kasutabki mõtlemiseks. Kõige rohkem ta mõtleb tulevasele suvele ja elule Maltsal. Ta ei ole veel päris kindel, kas uue tulevase elu üle rõõmustada või kurvastada. Huvitav on ju küll näha Maltsa talu ja inimesi ja sigu ja lehma ja ... kõike, aga kahju on ka oma kodust lahkuda, eriti kahju on tibukesest ... ja soostki on kahju ...

Teiselt poolt jälle, kui memm õmbleb talle Maltsale minekuks uue kleidi, nagu ta kord ütles, on seegi omajagu tore. Võib-olla annab jalga Jaani saapadki. Ja — noh, kui ta juba õmbleb uue kleidi ja annab jalga Jaani saapad, peab ta ka pähe andma midagi. Kindlasti ta annab pähe selle uue rätiku, mida hoiab voodi

peaaluse koti all. Kui memm käis kirikus Jaani hinge eest palvetamas, siis ta pani ise pähe selle rätiku.

Kui nii toredasti saab minna, pole ju eriti viga, sest talurahvaski siis näeb ta uhkeid asju. Kui ta oleks poiss, tal oleks Jaani ülikondki selga tõmbamiseks, aga tüdrukutele ju ei sobi meeste ülikonnad. Önn, et saapadki sobivad ...

Kui see kümneaastane poiss seal Maltsal ka räägiks temaga, oleks eriti tore. Memm ütleb küll, et talulapsed on uhked, ja tööinimestel pole vaja ajada pikka juttu, aga Liine tahaks nii väga kedagi, kes temaga räägiks, kes oleks temast targem ja talle kõik seletaks. Sellele poisile võiks ju memm andagi Jaani ülikonna, mis seisab kasutamata voodi kohal koti sees. Memmel pole põhjust seda ülikonda hoida — Jaani ju enam ei ole. Igatahes on kindel, et Liine siis annab ülikonna poisile, kui memm on surnud, küllap siis ikkagi poiss ajab temaga juttu...

Needsamad vähesed mõtted, milliseid ta mõistab mõelda, on ta alalised õhtused seltsilised. Need nagu ei olegi enam ainult mõtted, vaid ta sügavad elamused.

Nendest loobuda oleks tal vist juba rohkemgi kahju kui jätta maha tibuke, jätta soo ja kodu . . .

Kuni Liine jõuab kraasimisega lõpule, on memmgi jõudnud ketramisega järele. Liine järgmiseks tööks on lõnga vikipoolidelt keraks kerimine. Ta peab kerima lõnga kahte ühesuurusesse kerra, et memmel oleks võimalik seda kokku korrutada. Ühekordsest lõngast sukad ei tasu üldse töövaeva! Korrutamise ajal paneb memm teise kera teise kaussi, et lõng ei jookseks sassi. Selle töö juures peab Liine istuma kausside juures põrandal ja valvama, et kerad ei hüppaks välja ega sassuks. See on Liinele kerge ja lõbus töö, ei ole muud muret kui vahi ainult, kuidas kerad hüplevad ja keerlevad lõnga enda ümbert ära ajades.

Kuid korrutamisele järgnev sukakudumine polegi nii hõlpus, nagu Liine kujutles raske kraasimise ajal. Memmel on küll juba suka äär enne valmis tehtud, kui ta annab vardad Liine kätte, seab lõnga õieti ta näppudele ja näitab, kuidas varda otsaga lõnga üle näpu sukasilmast läbi tõmmata. Ikka üks ja teine, üks ja

teine, kuni ühelt vardalt on kõik silmad läbi võetud. Täpsalt sama tuleb korrata ka teise, kolmanda ja neljanda vardaga ning ikka otsast peale, ikka ringiratast, kuni sukasäär on küllalt pikk. Jah, seda kõike Liine teab, kuid niipea kui memme näpud eemalduvad, ei tule lõng enam endiselt libedalt läbi teise varda silmaaugu. Sukaääre ja lõnga hoidmine on tohtu raske. Et vardad ei libiseks samal ajal käest, peab silmad kiskuma kõvasti kinni. Korrutatud lõngal on ka veel see viga, et varda ots kipub kiskuma lõnga pooleks — ja kuni poolikut silma hakkad parandama, libiseb kõik varda otsast minema. Juba libisenud sukasilma jälle kätte saada on üldse võimatu. Niipea kui käest kaob, on lõplikult kadunud.

Kuni Liine on jõudnud esimese varda kudumisega poole peale, on ta laup katunud higiga. Et kudumine on nii raske, poleks ta iialgi uskunud. Memme käes käisid ju vardad imekergelt! Kuidagi esimese vardaga siiski lõpule jõudnud, ta ehmub: suka sees ei ole enam ühtegi teist varrast, need kõik lebavad ta rüpes . . . Oi, oi! Mis nüüd memm ütleb?!

Aga imelik küll, memm sel korral ei noomigi. Võtab rahulikult sukasääre, naeratab ja ütleb:

„Sellestki vardast oled kaks silma maha lasknud! Silmi ei tohi maha jätta, siis hargnevad ju kõik endisedki üles. Ja nii kõvasti oled kinni kiskunud. Kuidas sa sedasi järgmine kord saad?!“

Memmel ei jää muud nõu kui kogu äär üles harutada ja uuesti alustada. Ja kuni Liine mõistab tähelepanuga hoida kõiki vardaid, peab memm veel mitu korda sukaääre üles harutama.

„Minul oli ka kudumisest arusaamine raske. Mind õpetas leivavanem. Sain mitu korda näpistada, enne kui selgeks sain,“ kõneleb memm.

„Kas sinul ei olnud memme, kes sind oleks õpetanud?“ küsib Liine.

„Ei olnud, ei olnud mul memme ega kedagi. Hakka nüüd jälle otsast peale,“ lõpetab memm järsult jutu.

Aegamööda Liine näpud juba harjuvad. Pinge väheneb ja higigi ei valgu enam laubale. Memm nuriseb küll veel, et silmad tulevad liiga kõvad, aga lisab

samas juurde, et temalgi esialgu olnud nii, et sukk kiskunud kopra. Eks ole Liinel oma asi. Kui sukk sugugi ei veni järele, kannatab ta ise. Iga sukk peab venima!

Sellest Liine järeldab, et memm tahab kootavad sukadki anda temale. Nüüd on tal õhtuseks mõtlemiseks jälle uusi asju. Nii on tal viimati kõik uued asjad: kleit on, saapad on, rätik on . . . ja sukad on ka . . . Nojah, kleiti ju küll veel ei ole, aga mõelda ikkagi võib. Mõteldes on alati imehea, mõteldes võib kõike saada, mida tahab . . .

Kuna talve poole läheb esik külmaks, et tibukese jalad võivad ära külmuda, toob Liine ta kambrisse. Niikuinii suvel nad enam üksteist ei näe . . .! Ei tea, kas tibuke siis enam tunnebki Liinet, kui ta paneb selga uue kleidi . . . jalga Jaani saapad jaa . . . ja uued sukad jaa . . . ja pähe memme uue rätiku?! Noh, kui tibuigi enam ära ei tunne, on asi hoopis hull, kes teab, kas memmgi teda siis enam tunneb, kui ta järsku ilmub nurga tagant, uued riided seljas! . . .

Memme kedrates, Liine sukka kudes ja tibukese põrandalt alaliselt midagi otsides mööduvad talve kõige pimedamad päevad. Õieti on nendel lõpp jõuluõhtuga, mil memm süütab lambi ega kustuta seda enne hommikut, kuigi petrooleumi põleb väga palju. Memm ütleb, et ükski inimene ei tohi olla n i i v a e n e, et jõuluõhtulgi ei jõua tuld põletada. Kui jõuluõhtul on majas pime, ei näe ju Jeesus-lapsuke aknastki sisse vaadata ja oma õnnistust maha jätta. Ei tea keegi hetke, mil ta igast majast möödub, mispärast peab aken olema valge kogu öö. Ja kui maja on valge, on inimesedki rõõmsad, sest Jeesus-lapsuke tahab, et teda rõõmsa meelega vastu võetakse.

Egas jõuluõhtul polegi põhjust olla kurb. Maltsa perenaine saatis päeval kausikese sülti, paar rõngast vorsti ja suure pätsi leiba. Ühe terve vorstirõnga pani memm õhtuks küpsema, et oleks ööselgi suutäis võtta, kui ootamisest uni kipub kallale. Kuna Liine on juba seitsmeaastane, võib temagi jõuluõhtul jääda valvama Jeesus-lapsukese tulekut.

Kui memm ei oleks nii ääretult vähesõnaline, kui ta lubaks rääkida tibukese-gagi omavahelist juttu, oleks valges ja soojas kambris valvamine koguni huvitav, kuid memme kindel otsus on, et jõuluõhtul ei tohi keegi lobiseda tühiseid sõnu, vaid peab vaikselt palves ootama jõululapsukese sündi.

Memm ise istub voodiveerel, käed vaheliti rüpes ja silmad suunatud aknale. Liine liigub mõne ringi pliidi juurest akna juurde ja tagasi ning istub lõpuks lävepakule. Väike ümmarguse tahiga lamp põleb akna all laual vahetevahel nagu tuuletõmbusest värisedes. Liine toetab küünarnukid põlvedele ja jälgib lambikese liikuvat leeki. Imelik on lamp! Petrooleumi valas memm selle alumisse ossa, aga ülemine osa annab valgust. Kuidas see on võimalik, et petrooleum põleb, kuna ometi põleb lambi t a h t? Aga ilma petrooleumita taht siiski ei põle, hakkab haisema, söestub ja ei põle. Kord kui memme ei olnud kodus, Liine katsetas. Ei põlenud! Aga nüüd, kui memm valas petrooleumi — põleb.

Liine ehmub vaikusse lõikavast sügavast nõrskamisest. Memme pea on vajunud rinnale, memm magab. Liine tõuseb nõutult püsti. Ta ei tea, kas memme äratada või lasta magada. Tal on hirm. Väljas nagu astuks keegi, aga terasemalt kuulates on see vaid tuul, mis kangutab esiku ust. Ta äratab siiski memme. Võib-olla Jeesus-lapski varsti tuleb ja . . .

„Memm . . . memm, ära maga enam,“ ta läheb ja raputab memme käsivarrest.

„Mis maga, ega ma maganud!“ vastab memm tusaselt. „Ma hoidsin niisama silmad kinni jaa . . . mõtlesin!“

„Aga sa ju norskasid, memm,“ püüab Liine selgitada.

„Mine võta kausikese seest vorstijupike . . . ega ma ei tahagi enam,“ vastab memm.

Kui Liine istub jälle lävepakul, vorstikauss süles, vorstijupp näppude vahel, ja kaabib kausi põhjast rasvamärjukest, on memm uuesti jäänud tukkuma. Liine naeratab nüüd omaette. Ta ei lähe enam memme äratama. Kui vorst on otsas, paneb ta kausi tagasi pliidile ja hiilib ta-

sahilju kapi juurde, kust lõikab suure viilu leiba. Läge juurde tagasi jõudes ta peidab leivaviilu rüppe ja murrab sellest, raasuke si ukshaaval suhu pistes. Need on imemaitsvad, nendel on leivalõhngi juures, kuna memme kodus, pliidikivil küpsetatud leival ei ole üldse leivalõhna.

Memm tukub endiselt. Tibuke Jaani voodi peatsil on oma peagi peitnud tiivakondi alla. Vallatu mõte sähvab Liine pähe: kui anda tibukeselegi jõuluõhtul maitsvaid leivaraasuke si. Paari samuga ta ongi voodi kõrval ja koputab tibukesele teise käega selga, kuna teise käe peopesal hoiab leivaraase. Ootamatust unerahu rikkumisest ehmub tibuke, ajab tiivad laiali ja lendab kõva kisa tõstes voodi peatsilt alla. Enne kui Liine taipab midagi ette võtta, on memm ta kõrval ja juuksesalk näppude vahel.

„Tohoh, sõge . . . ei anna silmapilgukski rahu. Kas sa istud vaikselt ja ootad,“ pahandab memm, Liine juuksesalku näppude vahel ühes peanahaga enda poole kiskudes. Et see on just meelekohalt, löövad Liine silmad nagu tuld täis.

„Ai, memm . . . sa ju ise magasid. . .“
püüab ta end vabandada.

„Käi parem voodi . . . ei anna rahu
jõuluõhtulgi,“ otsustab memm, kui Liine
jälle meelde tuletab tema tukkumist.

Voodisse kebides on Liine süda siiski
rahtu. Jeesus-lapse ilmumist ta oleks
meeleldi tahtnud oma silmaga näha.
Et see tibuke ometi kisendama hakkas!
T'ea, kuidas ta tuleb? Sisse ta ju ei
pääse, sest memmel on vööruse üks seest-
poolt tabas. Või ehk koputab ainult ak-
nale? Võib-olla ta teebki seda, sest
egas memm muidu julgenud tukkuma
jääda

Liine tõstab pea üles ja sirutab kaela,
et näha memme. Ei! Memm ei tuku.
Varsti kuulduv memme laulu. Sõnadest
ei saa Liine küll aru, aga viisi ta kuuleb
selgesti. See on imeilus viis. Kui memm
laulaks vähe kõvemini! Aga memm ei
laula kõvemini, memm ümised rohkem
omaette. Pühalikult mõjub memme ümin
— ja Liine otsustab mitte enne magama
jääda, kuni Jeesus-laps on käinud.

Ta pöörab voodis kõhuli, toetab küü-
narnukid pealuse kotile, surub lõua peo-
pesadesse ja vahib üksisilmi akna suu-
nas. Nii on päris mõnus . . . Lambitu-
luke laual nagu väriseks endisest roh-
kem. Võib-olla Jeesus-laps juba hakkab
lähenema! Kes teab, kustkaudu ta tuleb?

Kes teab, kas tema julgeb tulla üle soo? Küllap ta vist tuleb Kuru talust ja läheb siitkaudu Maltsale. Ei tea, kuhu ta siis läheb...? Kas ta päris võõrastesse kohtadesse üldse lähebki? Noh, nendes taludes kus Jaan teenis, ta käib kindlasti. Küllap sellepärast tal lähebki nüka aega, enne kui siia jõuab. Kui ta juba tuleks...!

Imelik on uni! Inimene otsustab teisiti, aga uni teeb teisiti. Millal Liine jäi magama, millal memm kustutas tule ja millal käis jõululaps, sellest ei tea ta hommikul midagi. Kui ta ärkab, on memm juba süüdanud tule pliidi alla, sest lämmatav suits paneb ta voodis läkastama. Õnneks ei lase vaip suitsu läbi — ja ta peidab kiiresti pea vaiba alla, kus ootab, kuni kamber selgub.

Iga pealejõulune päev on eelmisest kukesammu võrra pikem, ütleb memm. Kuigi külma süda lõhkeb alles küünla-kuus, on inimeste meeled siiski juba rõõmsamad, sest päikesegi kiired sädelevad juba heledamalt.

Liine mõtleb järjest sagedamini lähenevale kevadele. Kõige rohkem teeb

talle muret see, et memm ei mõtlegi veel kleidiõmblemisele. Kord, kui ta sellest juttu tegi, ei vastanud memm ainustki sõna. Oleks tõepoolest päris kole, kui ta peaks Maltsale minema vanas kleidis!

Kuid ühel päeval, kui memm on ära viinud Kuru talu kedruse, harutab ta tagasi tulles rätiku seest lahti tüki halli poelõime sees kootud villast riidet. See on imeilus ja imepeenike riie — ja veel kui pehme! Liine silmad löövad särama. Memm ei ole küll midagi ütelnud, kuid Liine aimab juba, et sellest tuleb tema uus kleit. Rõõmu pärast ta unustab memme manitseva pilgu ja hakkab kekslema. Haarab tibukesegi sülle ja keksleb sellega.

„Suur tüdruk, häbi sul ei ole! No mis sa keksled?“ tinutavad memme madaldunud häälega üteldud sõnad ta jalad põranda külge.

„Kas sellest saab minu kleit... kas saab?“ ei suuda ta siiski olla küsimata.

„Nagu hilbud keha ümber teeksid inimesest inimese! Kes edevuse ja riiete peale mõtleb, läheb hukka. Oh Jumal küll, mis inimene sinust saab! Juba

maast-madalast täis edevust ja uhkuse tagaajamist . . .“ ohkab memm vastu-seks.

Ka Liine ohkab. Ta ei taha minna hukka, aga memm vaeseke ei teagi, kui kaugel ta juba on, sest peaaegu kõik õhtud ta on mõtelnud oma uuele kleidile, ja saabastele, ja rätikule . . . ja sukka-dele. Aga sukkadele siiski kõige vähem, sest üks on juba hädaga valmis kootud ja ilus ei ole see põrmugi. Kui ta teaks, kas ka Jaan noorena mõtles oma uutele riitele, sest Jaan ju läks hukka. Aga olgu kuidas on, Liine ei astu eluilmaski oma jalaga raudteerongi tee peale — ja kui ta sinna üldse ei astu, ta ei saa ju minna hukka. Memm muidu kardab!

„Memm, kui ma eluilmaski ei lähe raudteerongi tee peale,“ nagu vabandab Liine oma endist rõõmupurset.

Memm ajab silmad pärani ja vahib küsivalt Liinele:

„No . . . no, mis sa sinna lähed?“

„Ega ma ei lähegi!“

„No, mis sa sellest siis seletad?“

„Et ma siis ei saa ju minna hukka . . .“ ütleb Liine välja oma mõtte.

„Oh sa issameiekene küll! Ütle nüüd niisugusele veel midagi. Mina sinu vanaduses pidin juba enda eest väljas olema, aga sina ajad veel päris rumalaid jutte. Oh sa heldene aeg küll!“ pahandab memm ja seab voki ketramiseks.

Kui memm istub pingile ja tõstab voki ette, teab Liine, et jutul on lõpp. Memme sõnad on löönud segi kõik ta senised arusaamised. Ta otsustab mitte enam mõtelda uuele kleidile. Et memm hakkab jälle ketrama, kasvab ta südamesse suur kahtlus, kas üldse saabki toda kleiti. See oleks küll olnud tore minna uues kleidis esimest korda uude kohta . . .

Mõne päeva pärast lõpetab memm siiski ketramise. Otsib seinapealt kotti seest välja lambaniitmise rauad, mille üks ots on poolik, laotab Kuru talust toodud riide lauale ja hakkab sellel raua päraga vedama jooni. Memm kõnnib kaua ümber laua ja mõtleb. Lõikab siis riidetüki keskelt pooleks, jätab ühe poole lauale ja võtab teise poole kätte. Liine jälgib ta tegevust hinge kinni pidades.

„Tule siia, seisa siia!“ käsutab memm lõpuks.

Nagu välk oleks läbistanud Liine keha. Sukasäär ja lõngakera kukuvad kopsatades põrandale. Ühe sammuga ta seisab ise memme ees ja ootab, õnnelik sära silmis.

Ristipidi riidetükk ümber ta keha ulatub kaenla august põrandani. Aga sellest pole midagi. Egas riiet tohi ju hakata lõikama. Kleit võib olla pikk kuni labaluuni. Memm keerab ääre alt sisse, et kui kasvab, on midagi järele lasta. Egas nii heast riidest kleiti ole üheks või kaheks aastaks, peab õmblema igati avara, et oleks kanda pikemat aega. Nojah, see on muidugi nii! Liine mõistab täiel määral, et memmel on selles suhtes õigus.

Täpsalt karjalaskmise päeval astub Maltsa perenaine Reimani Mari hütsti. Ta tulnud päris ise järele tolele lubatud tüdrukule.

„Võijah, justkui Jaani suust kukkunud, oli teine kadunukene ilus mees,“ ütleb perenaine ja vahib kaua Liinele näkku.

„Ei ole ilu patta panna . . . selle nahka ta läks! Tüdrukule ta näolapike veel suurem hädaoht. Ole sa nüüd, pai perenaine, talle emaks ja kõigeks, kauaks enam minust. Anna talle hirmu ja armu, mõlemaid . . . kauaks enam minust!“

„Mis sa nüüd selle eest hoolitsed, küll saab kõike. Kui on tubli ja viks tüdruk, saadan kooligi, kui suuremaks kasvab . . . Kauaks jah sinust enam. Kui vana sa ise õige oled?“

„Kes seda päris õiget vanust mäletab. Eks ma ole viiskümmend kaheksa suve

peale leeris käimist. Eks Jaangi olnud juba ligi neljakümne, kui...“ jätab memm lause pooleli.

„Võijah! Siis oli minuealine, aga mina pidasin teda palju nooremaks.“

„Noh, Liine! Tee nüüd kähku, näe, perenaine tulnud ise järele. Võta seina pealt koti seest uus kleit. Eks sa seal vaheta jälle vanaga, uuega nagu parem minna,“ õpetab memm, et endist juttu lõpetada.

„Võijah, või uus kleit koguni!“ imestab perenaine. „Millal sa selle talle tegid?“

„Eks ma ikka teinud, nagu parem kodust välja saata...“ vastab memm.

Kuni Liine õiendab kleitide vahetamisega, pakib memm ta kraami. Ühte väiksemasse kotti ta topib sisse Liine asjad. Need on: särk, uued sukad, kindad voodi-koti alt ja seljast võetud vana kleit.

Hakkab siis juba kotti sulgema, kuid peatub hetke ja võtab voodi peatsist pearätiku ning pistab sellegi sisse. Hakkab uuesti kotti sulgema, kuid peatub jälle. Otsib kotist uue pearätiku välja ja ulatab Liinele.

„Pane pealegi see pähe, nagu puh-tam minna. Anna vana siia, pistan kotti, seal vaheta ümber.“

Siis suleb memm jälle kotisuu, ning Liine kraamikomps on valmis.

Nagu veelgi uusi korraldusi oodates tammub Liine rahutult jalalt jalale. Kui memm ütleks midagi ka saabaste kohta! Aga memm ei tee väljagi. Memm arutab perenaisega kapsaistutamise aega ja taimede saamise asja. Eks memm tule siis appi. Kui perenaine juba seab minnekule, hüppab Liine memme kõrvale ja küsib:

„Jaani saapad... kas ma... ma panen jalga?“

Enne vastamist heidab memm Liinele kurja pilgu, ütleb siis:

„No neid sulle veel vaja äralõhkumiseks!“

„Mis ta tahtis saada?“ küsib kärke jutuga perenaine kiirelt.

„Kuule nüüd! Jaani saapaid tahtis jalga,“ vastab memm.

„Võijah! Või Jaani saapaid kohe. Kas Jaanil siis saapad ka järele jäid?“

imestab perenaine ja korraldab kiirelt minekule.

Memm tatsutab veel nagu midagi otsides voodi ees. Võtab siis kiirelt kompsu ja ulatab Liinele. Nagu kogemata eksleb ta teine käsi Liine lagipeale ja libiseb sealt selga mööda alla. Ta häälgigi nagu väriseb, kui kuulduvad sõnad:

„Ole sa sõnakuulelik oma leivavane-
mate vastu . . . Kauaks enam mi-
nust . . .“

Perenaine pikkade ruttavate sammu-
dega ees, Liine pool joostes järel, sihivad
nad otse üle soonurga metsa, mille taga
peab olema Maltsa talu.

„Hüppa mättalt mättale, vahed on
vett täis,“ õpetab perenaine soo servale
jõudes.

Kuid Liine ei jõua hüpata nii kiirelt,
nagu teeb seda perenaine ta ees. Uus
kleit takerdub jalgu — ja vana sookulu
on libe. Juba ongi perenaine jõudnud
palju ette. Liine püüab kõigest jõust
järele jõuda, kuid komistab ja kukub, ja-
lad ning käed külmas kevadises vees,
komps kaugel ees.

H. Rosin

Kui perenaine samal hetkel taha vaatab, hüüab ta kõlava häälega:

„Võijah! Juba pikali!“

Perenaise sõnad lõikavad Liine südamesse nagu okaspiits paljale seljale. Samal hetkel tunneb ta nii imeselt, kui pehmed olid memme kõige karmimadki sõnad, kui pehme ja paitav ta karistuski väikeses soohütikeses . . .

Kuni Liine jõuab jalule, perenaine ootab. Ta jalad on märjad, käed on märjad ja kraamikompski on märg . . .

„Vana-Mari mõne kleidiõmbleja, kümne aasta pärast paras selga panna,“ otsustab perenaine Liinet ülevalt alla silmitsedes.

Nagu oleksid jälle plaksunud piitsahoobid ta seljal. Isegi kõiki perenaise sõnu ta ei taipa, kuid aimab neis midagi väga halba. Ta suured sinised silmad on hirmust pärani, kuna süda rinnakoopas pek-sab nagu rusikaga vastu seina.

„Astu nüüd ettevaatlikult, anna komps siia,“ jätkab perenaine pisut etteheitvalt.

Metsas on jalgealune kindlam. Kõrge kraaviperv on kaunis tahe.

„Kas oma ema on käinud ka sind vaatamas?“ küsib perenaine ootamatult.

Oma ema? Liine ei ole iialgi midagi kuulnud oma emast. Ta teab vaid memme ja Jaani. Ta abiotsivad mõtted kihutavad tuhatnelja, et mõista vastata perenaise küsimusele.

„Ei... ei ole!“ kogeleb ta lõpuks kohmetuses.

„Võijah! Või üldse ei ole käinud... va nurjatu inimene!“ otsustab perenaine ja astub kiirelt edasi.

Nagu nõiakäed oleksid haaranud Liine ja heitnud ta hoopis uude maailma, kus kõik senine ta ümbert on purunenud. Nagu oleks sügav pimedus laskunud ta teele, millest läbi näha ta omade silmadega ei mõista...

Kuid jõudes metsast välja, üllatused aina suurenevad. Maailmatu suured majamürakad, ümbritsetud aiaga, seisavad otse nende lähedal. Maltsa! Kaks suurt koera tormavad teineteise võidu väravast välja. Poiss kõrgetel karkudel astub aeglastel pikkadel sammudel koertele järele. Koerad lähenevad kiunudes, valgeid hambaid paljastades. Liine keha

lööb värisema haavalehena. Ta ei julge enam astuda sammugi. Koerte hammaste plaksumine on nii kohutav, et ta silmade ees löövad majadki tantsima. Väga kiirelt ta vaatab tagasi metsa poole, mis nagu päästja näib seisvat ja ootavat. Kuid enne kui ta jõuab astuda sammugi, hüüab juba perenaine:

„Mis sa seal jälle vahid? Tule, tule kärmesti järele... Koeri kardad või? Koerad ometi omasugust ei puutu... Kas sa... Sami!... Krants...! jalad viivad alt ära...“

Järgmisel hetkel on Sami ja Krants juba Liine juures. Sami hüppab tagumistele käppadele ja limpsab keelega üle uue sõbra näo. Krants kargab esimeste käppadega otse vastu ta rindu, ise läbi hammaste kiunudes. Ootamatust tõukest kukub Liine istuli. Kui ta silmad jälle midagi seletavad, on koerad juba tagasi perenaise juures, kes kaitseb end Liine riidekompisuga. Eemalt kuuldub karkudel kõndiva poisi hõiskavat naeru.

„Võijah! Või pikali lõi meie uue seakarjase! Ära lase ligi! Krants hõlpu

täis, vana Sami ka, nagu meeletu noore-
maga kaasas," naerab perenaine.

Poiss karkudel teeb täispöörde, et pik-
kade sammudega esimesena väravast
sisse jõuda.

„Vaata, vaata, et porri ei lenda . . .“
noomib perenaine poissi.

„Õhõõ!“ vastab poiss üleolevalt ja
hüppab karkudelt aia kõrval olevale hao-
riidale, kust libiseb istme peal alla. Liine
kiire pilk poisile jätab meelde, et tal on
peas pikkade kõrvadega müts ja jalas põl-
vedeni põimitud pastlad. Rohkem ta ei
julge poisi poole vaadata.

„Tule nüüd kärmesti kambrisse,
muidu koerad jooksevad su jälle pikali.
Mis siis Mari ütleb, kui näeb, et uus kleit
on poriga,“ naljatab perenaine.

Nagu pime teed otsides, astub Liine
kobamisi perenaise kannul. Kõik ta ees
on seninägemata suur ja avar. Ta tun-
neb, nagu lämbuks ta siia uude ümb-
russe! Esikust läbi on suur-suur kamber,
kuhu nad lõpuks jõuavad ja kuhu laua
otsale viskab perenaine ta kompsu, ise
laua kõrval olevale pikale pingile istudes.

„Jalad kohe väsisid ära . . . istu sina
ka,“ näitab perenaine teisele pingile.

Liine toetub, kuid julgeb vaevalt
kogu raskusega istuda.

„Siin sa siis oled. Sinna nurka vee-
lauale teed endale õhtul aseme. Seal on
soe magada, truup jalgade pool otsas,
kapp peale toeks. Hommikul viid kotid
ja teki rehetarre, õhtul tõstad veepanged
maha ja teed aseme üles. Sinna kapi
taha nurka naela otsa riputa üles oma
kleidike ja kotike, seal ruumi küllalt . . .“
õpetab perenaine vähese vaikimise järele,
tõuseb siis ja kaob ühe pruunika ukse
taha, seda hoolikalt enda järel sulgedes.

Vähehaaval hakkab Liine arg pilk
mõõtma ruumi, milles ta viibib. See on
tohtu suur kamber kahe suure aknaga
— iga aken kuue ruuduga . . . Kauge-
mal nurgas on voodi — aga milline pikk
maa on laua juurest voodini! Seal ongi
pliit, aga kus on veelaud? Vist nurga
taga? Jah! Aga veelaua kohal on veel
üks pisike aken . . . see on pime. Mis
ilmatu suur ja kõrge kapp . . . Päris
suure inimese kõrgune! Ja põrand, kõva
kui kivi! Siis see imelik pruun uks, kuhu

perenaine kadus? Kes teab, mis selle taga on?!

Liine tunneb, et ta peas kohiseb ja kumiseb. Nagu nägematud tangid pigistaksid teda rindade kohalt, kuna jalad märgades sukkades ja suurtes vanades pastaldes nagu ei kuulukski temale. Ja võõrad käedki nagu rõhuksid raskelt ta rüppe. Imelik! Need polegi võõrad, need on ta enda kitsad ja külmad käed...

Ta ei julge ennast ikka veel liigutada. Ei julge kindlamini toetudagi pingile. Ta väike ja kõhn keha väriseb hambaidki suus lõgisema pannes, kuna punetama löönud palged õhetavad nagu tulisest kuumusest lõhkedes.

„Õhõi!“ kostab järsku Liine selja tagant. Poiss karkudel on pea pistnud sisse läbi õhuakna ja naerab sealt Liine ehmunud pilgule julgelt vastu vaadates. „Tule välja!“

Liine ei liiguta. Ta selg vajub hoopis looka, kuna ta silmad suunduvad otseti põrandale.

„Kuule, tüdruk, tule välja!“ hõiskab poiss uuesti.

Samal hetkel jõuab tagasi ka perenaine pruuni ukse tagant. Kuuldes poja sõnu ütleb ta Liinele:

„Miks sa siis ei lähe, kui sind kutsutakse! Mine, mine, Juku näitab sulle kõik kätte... egas häbenemisega saa kuigi kaugemale...“

Perenaise käsu peale tõuseb Liine ja hakkab aeglaselt liikuma ukse poole.

„Mine, mine!“ julgustab perenaine.

Juku ootab ukse ees karkudel. Liine silmad on ta jalgade kõrgusel. Millised ilusad pastlad on poisil! Niipea kui Liine on astunud paar sammu lävest eemale, tantsivad poisi jalad kord ta silmade ees, kord kõrval, kord selja taga.

„Mis sa ikka vigurdad!“ kuulduvad perenaise sõnad esikust.

Samal hetkel hüppab poiss karkudelt maha ja seisab otse Liine ees. Liine kuuleb vaid ta naeru, kuid ei julge silmi tõsta vaatamiseks.

„Liine!“ hüüab poiss ootamatult ja astub otse ta ette.

Nagu löögist selga, tõuseb Liine pea ja ta vaatab suurte ahastavate silmadega poisile näkku. Võib-olla on ta silmades

nii palju hirmu, et poiss hetkeliselt tõsineb ja vahib teda kaua oma küsiva pilguga.

„Lähme lauta,“ ütleb lõpuks poiss, ja ta hääles ei kõla enam pilkav toon.

„Ma lähen ees, lähme siit, siin ei ole nii porine!“ kostab hoopis usaldatavalt.

Juku ees, Liine taga, jõuavad nad varsti suurde hoonesse, kus sõimede küljes reas seisavad lehmad. Seni on Liine näinud karja vaid kaugelt. Nüüd seisab ta silm silma vastu tohutu suurte peadega loomadega, kes kõik pööravad oma inetud näod tema poole ja inisevad.

Täis uut hirmu jääb Liine lävele seisma. Juku astub julgelt ühe lehma juurest teise juurde, haarab igal korral kohutavatest sarvedest ja nimetab iga nime. Liinele jäävad meelde: Maasik, Hellik, Mustik... aga kõiki ta ei jõua meeles pidada, sest neid on peaaegu samapalju kuipalju Liine mõistab lugeda.

„Maasik on minu lehm. Ega nad midagi ei tee... tule... silita,“ kutsub Juku.

Ei, Liine ei lähe. Loomade silmad ja sarved on nii hirmuäratavalt inetud, et

Liine ennem istub maha kui astub sammu lähemale.

„Ehee! See on kuri!“ müksab Juku ühte eraldatud looma reiele ja hüppab ise kiirelt kaugemale. „See on Punu! Seda ei saadetagi enam karja,“ seletab ta samas Liinele.

Siis on poiss ta silmist kadunud. Hulkade lambajalgade müdin ja hale määgimine kisuvad Liine tähelepanu paremale lauda nurka, kus ta aia taga näeb liikuvat poisi pead.

„Tule vaatama, siin on lambad... näe, ära põgeneb!“ hüüab poiss sealt.

Ei! Liine ei astu sammugi. Jalgade müdin ja hale määgimine jätkuvad. Keha värisema panev kartusehoog valdab Liinet nii võimsalt, et ta jalamaid pistaks põgenema, kui koerad ta selja taga ei seisaks ja ei vahiks üksisilmi lauda nurka, kust kostab lammaste kisa.

„Näe, näe, alles paari päeva vanune!“ on poiss jälle nagu maa alt tõusnud Liine ette, väike valge talleke süles. „Võta, võta sülle!“ pakub ta, kuid Liine surub käed kramplikult vastu külgi ega liigu paigalt. Koerad ta selja taga niutsuvad

rahatult. Üks keerab koguni ringi-ratast ja haugub hambaid lõgistades, kuna teine küünitab otse Liine kõrvalt nina tallekese poole ja nuusutab õhku.

Et Liine seisab liikumatult ega vasta sõnagi, on poiss viivuks nõutu. Käratab siis koertele, kes kipuvad juba liiga lähedale, ja astub otsustavate sammudega lambasulu poole. Järgmisel hetkel on ta Liine ees tagasi.

„Noh . . . see oli loomalaut. Tule . . . seal on sealaut,“ möödub ta Liinest ja pöördub vasakule.

Sõnakuulelikult astub Liine talle järele. Ühe väiksema hoone ees avab Juku ukse, kust kostab vastu madalähälne rõhkimine.

„Vaata, siin on sinu pere, kui nood seal hakkavad karjas käima, ei saa enam üldse hingerahu,“ näitab poiss naerata-des valgele pörsaste karjale suure sea selja taga. Kuna vana siga veendub, et tulijail ei ole talle midagi anda, pöörab ta rahulikult selja ja läheb pörsaste juurde tagasi, kes jooksevad talle vastu, mõned kärsakesi nisade järele küünitades. Juku järsk vile rabab neid nagu

vitsahoop. Ruigides tormavad kõik piskesed pörsad ühte hunnikusse ja topi-

vad ninakesi üksteise vahele peitu. Ikka tõusevad ühed peale, teised jäävad alla, kuna pealmised omakorda püüavad saada

alumisteks. Juku uus vile ehmatas neid nii, et üks kukub istukile ega mõista enam midagi peale hakata, kuni vana emis ta kärsaotsaga lükkab jalgadele.

Liine pahvatab laginal naerma. Nii-sugust naljakat pilti ta pole veel seni näinud. Jukugi naerab, ja mõlematele märkamatult nad juba jutlevad.

Kõikide loomade ja hoonetega tutvunud, nad lähevad tagasi kambrisse. Vahepeal on sinna tulnud kaks meest ja üks noorem naine. Teises mehes tunneb Liine Maltsa peremehe, kes oli kord käinud memme kutsumas.

„Noh, kas karjused juba kokku leppinud, egas midagi, sigade järele peab varsti kohe valvama . . . ja kauaks loomadki enam laudas püsivad,“ ütleb peremees Liine tervituseks, kes jääb kartlikult seisma ukse kõrvale seina najale. Teine mees, keda hiljem hüütakse Kustaks, on poolrinnuli laua najal ja vahib ainiti Liinele.

„Ilus tüdruk, aga vanainimese kleidi selga kiskunud,“ otsustab ta tüki aja vahetamise järele.

„Vana-Mari ise õmmelnud,“ ütleb perenaine sisse astudes.

„Mis seal's viga!“ otsustab peremees. „Lapsel ükstakõik, kui ainult hilp on ümber!“

„Noh, on ikka lapse ära mõnitanud!“ jääb Kusta oma otsuse juurde.

Liine ei tunne üldse enam midagi. Teda nagu ei olegi siin seismas. Alles kui keegi, keda hiljem hüütakse Liisaks, möödudes paneb käe ta pealaele, tunneb ta taas oma olemasolu ja külmast kanges-tunud jalgu. Täielikult ta virgub alles siis, kui perenaine kutsub sööma. Kutse söögile haarab teda nii võimsalt, et silmad välkkiirelt pöörduvad otsivalt ümb-russe.

Pikal laual ta näeb kahte suurt anumat, ühte puust, teist savist. Savist kausi kõrval lebab pikk leivapäts, mille järele peremees parajasti ulatab käe.

„Ära nüüd edvista midagi, tule istu siia pingi otsale, siin lusikas ja kausike,“ kordab perenaine kutset Liinele.

Hirm minna, aga niisama võimas hirm jääda paigale on vastamisi nii tugevad, et Liine silmade ees lööb virvendama. Ta

näeb, kuidas inimesed ulatavad käsi, nagu vehkides nendega toitu suhu . . . et teda ilma jätta. Kogu kamber käib ringiratast, aknad keerlevad ja kõrvades vuhiseb tuul . . .

Kui ta jälle midagi taipab, istub ta juba pingil, pudrulõik leival, hapupiimakauss ees. Nüüd ei jõua ta enam pidada. Silmi tõstmata ta asub aplalt toidu kallale, teadmata isegi, kuidas lendavad ta suhu puder ja leib ning kuidas voolab peale piim. „Vana-Mari lapse ära näljutanud!“ otsustab Kusta.

„Mis tal ikka anda oli!“ nõustub peremees. „Et ema ka pole silmaga näidanud!“ jätkab perenaine.

„Too kuulukse saksikum olevat,“ teab Liisa.

„Saksikum või mitte, aga oma laps peaks kalliskalle,“ jätkab Kusta.

„Seda arvan minagi. . . va nurjatu inime!“ nõustub perenaine.

„Ilmas peab olema ka niisuguseid inimesi, näe iga loomgi ei salli oma poega. Eks meil läinud aastal olnud emis . . . kui hommikul läksime vaatama, ei olnud

enam ühtegi pörsast,“ arutab peremees piipu põlema süüdates.

„Võijah! Kas siis inimene ei ole targemaks loodud!“ hüüab perenaine heledama häälega.

Liine aimab, et jällegi räägitakse temast. Ta tunneb, et see, mida räägitakse, on väga halb, aga kuigi ta kõige terasemalt kuulatab, ei mõista ta aru saada siinsete inimeste sõnadest. Jaan ega memm ei kõnelnud iialgi, millest Liine ei teadnud ega aru saanud!

Õhtul, Liisa abiga kõrgele veelauale tehtud asemel, valdab Liinet ahastama panev igatsus Soohüti ja memme . . . ja tibukese järele. Seal oli kõik nii väike ja omane, siin suur ja võõras. Liisa hingaminegi nurgast voodist kuuldub imelikult kaugena . . . ja peremees ja perenaine ja Juku magavad hoopis pruuni ukse taga. Ja Kusta, kuhu Kusta läks? . . . Väljaski keegi veel kõnnib . . . uriseb! Soohüti juures oli alati igavene vaikus, siin . . . siin Liine kardab. Kui ta veel poleks nii suur, ta nutaks, sest pisarad kipuvad vägisi kurgust üles . . . aga . . . ta on juba suur. Õieti ta ei mäletagi seda aega,

mil ta oli nii väike, et võis nutta. Küllap see oli kaua, kaua aega tagasi . . .

Järgmisel hommikul ulatab perenaine talle väikesed pastlad. Nii imeilusad!

„Pane need jalga, Jukule juba väikesed. Otsi kotist ka vanem kleit. Pühapäeval, kui on aega, korraldan ümber su uue kleidi . . . Vana-Mari ei mõista enam,“ seletab perenaine kiirelt ja väljub.

Väikesed imeilusad pastlad jalas, tunneb Liine endas nagu õhku tõusvat kergust. Alla jalgadele vaadates ta muigab korduvalt. T'ea, kas Jaani saapad oleksidki ilusamad! Et ta uus kleit on pere rahva poolt inetuks tunnistatud, otsib ta meeeldi kotist välja vana ja tõmbab koduselt selga. Kui ta nii ennast korraldades tunneb sisemist rõõmu, imestab ta väga, kui Juku astub sisse ja teda nähes purskab naerma. Ta ei tea, miks Juku naerab. Hetkeks ta naeratab Jukule vastugi, kuid aimates samas, et Juku naerab pilkavalt, ta tõsineb löödult.

„Mis sa nüüd oled selga kiskunud, see ju Vana-Mari särk!“ sähvab poiss naeru vahele.

Samal hetkel astub sisse ka perenaine. Aimates poja naeru põhjust, ta lisab omalt poolt:

„Võijah, ma mõtlesin, et vana ehk parem . . . aga küll me teeme uue . . .“

Magadisriideid rehetare pimedasse nurka kandes tundub Liinele, et ta isegi peab jääma sinna. Jalad, kuigi ilusates jalasuurustes pastaldes, otse tõrguvad minemast tagasi valgusse. Nagu tinutatult ta jääb seisma oma kottide ja vaiba kõrvale, millised asetab ülestikku nurka perenaise õpetuse järgi. Poolavatud taluksest paistab veidi valgust, kuid Liine pöörab selja sellegi poole. Niiske jahe õhk tungib läbi kleidi ta hirmuhigise kehani ja paneb selle värisema. Tareuksest edasi-tagasi mööduvad sammud kostavad ta kõrvades nagu tumedad mürtsud, kuna inimeste kõnelus nagu peksaks ta pähe.

Kui kaua ta seal nii seisis, ta ei tea, kuid perenaise läbilõikav hääl lööb ta keha veelgi rohkem värisema.

„Liine, Liine ae! Kuhu ta ometi jooksis. Jukuu!“

Et Jukutki pole nähtaval, vaikib perenaine väheks, kuid hüüab uuesti.

„Jukuu!“

„Jah!“ vastab poiss kaugelt.

„Kas Liine on seal?“ küsib perenaine.

„Ei ole! Ei!“

„Kuhu ta ometi läks . . . otsi välja . . . paneksin kartuleid koorima,“ käsib perenaine.

Liine hirm aina kasvab. Enese teadmata ta on pugunud koti taha vastu seinat ning kükitanud sinna maha.

Juku otsib, jookseb ja hüüab. Käib korraks tareski, kuid ei näe Liinet.

„Ei leia, kusagilt ei leia,“ kuuleb Liine ta sõnu.

„Võijah! Egas ta ometi ära joosnud . . .! Mine võta kinni! Üksi ta Soohütis harjunud . . . Sina kah oma naeruga, kust see laps võtab paremaid,“ pahandab perenaine, kuna Juku jookseb uuesti välja.

Liine pigistab silmad kinni ja rõhub rusikad kaitseks. Kuldsed viirud ja tähed hakkavad mänglevalt keerlema ta suletud laugude varjus. Neid on nii ilusaid ja nii palju, et Liine unustab hetkeks kõik muu, kuni Juku hääl ta taas äratab.

„Otsi välja, otsi välja!“ ässitab Juku, millele vastuseks koerad heledalt käuguvad.

Liine käed kukuvad alla ja silmad avanevad pärani. Koerad jooksevad esikusse. Perenaine hüüab kambrist:

„Ei leidnud?“

„Ei ole kusagil!“ vastab Juku.

„Võijah hullu tüdrukut küll! Koerad ka ei leidnud?“

„Ei leidnud!“

„Vaata veel rehetarre, kotti ta sinna viis, ronis ehk parsile.“

„Sami, tule!“ käsutab Juku jälle.

Mis edasi juhtus, seda Liine enam ei tea. Ta oleks nagu maganud pikka und. Kui ta taas ärkab, on kõik ta ümber valge. Ta lamab kambris Liisa voodis. Juku seisab eemal ja vahib teda ara pilguga. Ta tahaks tõusta, kuid pea on raske. Juku jookseb välja. Järgmisel hetkel astub sisse perenaine, Juku ta järel.

„Võijah, sa taevas! Ehmatasid meid kõiki nii koledasti. Et ikka veel ellu tulid,“ läheneb perenaine voodile ja paneb käe Liine laubale. „Juku, too talle supp

siia . . . vaata pliidi peal, kausi sees, hakkab ehk elama, kui jõudu kogub . . .“ õpetab perenaine.

Järgnevad päevad on Liinele juba kergemad. Keegi ei naera enam ta riideid. Juku vaatleb teda sageli kartliku pilguga ja püüab ütelda mõne meelitava sõnagi. Eriti kannatlik on Juku siis, kui ta õpetab Liinele midagi või seletab. Juku on väga tark poiss. Ta teab kõik, mis Maltsal on ja milleks iga ese on tarvilik. Liinel on iga päev midagi juurde õppida. Oma südames on Liine Jukule nii tänulik, et üldse enam kahtlustki ei ole Jaani ülikonna asjus. Ta annab selle kindlasti Jukule.

Juba oleks nagu kõik raskused ja hirmud Liinest taganenud, kui teisel seakarjas käimise päeval torm uuesti algab. Esimene päev koos Jukuga möödus suurepäraselt.

„Tüdruk, hull, kus su sead on?“ karjub peremees kaugelt, kui sead on parajasti kõndimas ilusas rohelises nurmes.

„Seal on!“ vastab Liine rohkem enesele ega mõista midagi ette võtta.

„Kas sa ajad sead rukkist välja!“ karjub peremees uuesti.

Liine vaatab abitult ringi. Peremehe vihane hääl kostab jälle:

„Mis sa vahid ometi! Aja sead rukkist välja!“

Liine jookseb vana emise juurde, kes sõbraliku rõhkimisega teda tervitab.

„Mine, mine . . . mine!“ käsib ta siga ja taob oma väikese rusikaga sea seljale. Emis aga rõhib talle endiselt sõbralikult ega mõtlegi minekule.

Kuni Liine kaupleb emisega, on peremees jõudnud nurmele. Esimesed kepihoobid langevad üle Liine selja, kuna järgnevad panevad sead kiunudes rukki-orasest välja jooksuma.

„Et sa nii tola oled! Ma su naha koorin! Või juba algusest peale laseb sead kurja peale . . . Kus su karjasevits on?“ karjub peremees piiritus vihas ja viskab katkilöödud kepi poolikud Liine jalgade ette.

Alles peremehe lahkudes hakkab Liine tundma valu. Selg oleks nagu lõhki rebitud, kuna käsivars lõikavalt tuksub.

Kleidi käist üles rullides paistab silma kõrge punane vöö. Nagu enese teadmata ta on hakanud nutma, mis kostab surutult, haledalt ja aiatavalt . . .

Järk-järgult selgub talle, kuhu võib sigu alati lubada, kuhu mitte. Samuti selgub talle ka, et seakarjane peab vitsa hoidma pihus. Imelik, et isegi Juku ei ole talle seda kõike seletanud. Kõik talu inimesed on imeväärselt targad, kõike nad teavad ja kõike nad mõistavad, vaid Liine seisab sageli mõistatuste ees ning ostab nende lahendusi kalli hinna eest.

Ühel keskpäeval, kui nad Liisaga on nurmes kive korjamas, hakkab Liisa jälle rääkima tema emast.

„Ta oleks ikka võinud sulle mõne riidehilbugi saata,“ arwab Liisa.

„Jah!“ vastab Liine, taipamata Liisa sõnu.

„Ja vaatamas ka ei ole käinud?“ usutleb Liisa edasi.

„Ei . . . ei ole!“ kogeleb Liine.

„Sa pole teda siis näinudki?“

„Olen küll!“

„No, kui sa teda näinud oled, siis ta käis ju sind ka vaatamas . . .“ halvustab Liisa.

„Ma . . . ma, siis kui ma ära tulin, siis ta saatis mind,“ kogeleb Liine.

„Kellest sa, pudrupea, kõneled?“ sähvab Liisa vihaselt.

„Memmest . . . memm tegi mulle uue kleidi . . .“

„Memmest, memmest, egas Vana-Mari su ema ole. Oled ikka va lollike küll!“ lausub Liisa vähe pehmemalt ja vaatab muigavalt Liinele.

„Ma ei tea!“

„Sa ei tea . . . sa ei tea! Vana-Mari ju sinu vanaema, sinu isa ema, va joodiku Jaani, kes rongi all surma sai. Ema! Ema on ema . . . noh . . . ema, aga va joodiku juurest ära joosnud. Teab, kus ilmas hulgub . . .“

Liisa imelisi sõnu kuuldes unustab Liine töö. Põlle otsad libisevad ta käest lahti ja korjatud kivid veerevad ta jalga-dele.

„Vahid nüüd, vahid nagu kull oma suurte silmadega! Mis selles siis nii ime-

likku on, kogu küla ju teab. Jaa . . . mis sellest enam salatagi,“ püüab Liisa oma väikest kaaslast rahustada.

Liine tunneb jälle oma suurt rumalust, ja enese ümber põimunud nõiaringi. Ta pole kunagi mõistnud mõtelda, et Jaan on tema isa, ta pole kunagi mõistnud küsida, kes on temale memm. Talle pole keegi seletanud, et igal lapsel on isa ja ema. Ta teab vaid, et armastab ikka veel Jaani. . . ja siin, Maltsal olles, armastab memmegi. Oi, kuidas ta ootab memme! Ema? Jah! Juku hüüab perenaist emaks . . . ja pere-meest isaks. Kui imelik on kõik siin Maltsal . . .!

Järk-järgult ta hakkab mõistma sedagi, et peremees, perenaine ja Juku on palju tähtsamad kui tema, Kusta ja Liisa. Ta teab juba ka seda, et pruuni ukse taga on sakste kamber, millel on sile laudpõrand. Ta pole veel iialgi oma elus saanud astuda laudpõrandale. Küll võib olla mõnus kõndida nii siledal põrandal! Kui peremees pühapäeval kirikust tuli, kõpsusid ta saapad tagakambris kõigile kuuldavalt. Kahju, et ta need kohe jalt maha kiskus!

Kuna Liisa ega Kusta ei käi sakste kambris, ei julge sinna minna Liinegi, kuigi ta väga igatsevalt sellest mõtleb. Kui saaks kord katsuda palja jalaga! Aga peremehe käsk on nii kindel, et pruun uks olgu alati suletud, mispärast Liinel kunagi ei ole võimalust oma igatsust täita. Kui mõte vahel kihutab salaja teole, meenuvad talle samas kõik Maltsal juhtunud üleastumised ja karistused . . . ning igatsus on kui peoga pühitud.

Kuid siiski juhtub ühel pühapäeva hommikul, kui perenaine on ta äratanud, et sakste kambri uks on avatud ja kedagi peale tema ei ole kummaski kambris. Kiusatus katsuda jalaga laudpõrandat haarab teda nii võimsalt, et ta pikemalt mõtlemata jookseb üle läve ja keksleb keset tagatuba. Enne aga kui ta jõuab tagasi, on perenaine astunud sisse.

„Võijah! Mis sa siit otsid?“

„.“

„Pane ruttu riidesse, sead juba ruigavad. . . või tema siia kekslema tulnud!“ pahandab perenaine, kuid mitte kurjalt.

Liine selga mööda jooksevad alla hir-

mujudinad, kuid nähes, et perenaine polegi kuri, muutuvad need häbitundeks.

On möödunud juba palju päevi, aga memm ei ole ikka veel tulnud Maltsale. Sigade karjas olles vahib Liine tunnistundi metsa poole, et memme tulekut näha. Aga memme ei tule... Juba hakkab perenainegi memmest kõnelema. Oleks ikka võinud tulla! Siis ühel pühapäeval paneb perenaine pudelisse piima ja saadab Liisa Soohüti juurde. Oleks vahel vajagi ühte-teist avitama.

Kui Liisa jõuab lõunaks tagasi, ta toob kaasa kurva uudise. Vana-Mari olevat hoopis haige. Ei jõudvat enam voodistki välja tulla. Päris hea, et Liisa läinud, aidanud ühte-teist korraldada, keetnud putru ja toonud vee valmis.

Liisa uudist kuulab kogu pere ja arutab sel puhul:

„Eks ole aeg ka!“ arwab peremees.

„Vaesel inimesel parem, kui lõpp rütem tuleb,“ nõustub Kusta, kuna perenaine vastu vaidleb:

„Olgu ta vaene või rikas, elu igal armas. Võijah, või haige kohe!“

Maltsal on kombeks, et lapsed ei tohi segada vanade kõnelusse, eriti veel söögi ajal, mispärast Liine peab vaikima nüüdki, kuigi tuhat küsimust oleks Liisale esitada. Ta paneb kiirelt lusika lauale ja jookseb välja. Rehetare pime nurk, kus seisavad ta magadisriided, on saanud talle armsaks peidupaigaks. Siin ta mõtleb kõik oma mõtted ja lahendab kõik oma valud. Siin ei näe keegi, kui ta valab pisaraid, sest need tulevad pärast peremehelt saadud kepihoope sageli ta silmi. Siin, pimedas, ta pole üksi, siin ta näeb selgesti memme kortsulist nägu. Nii armast nägu!

Mõne päeva möödudes saadab perenaine jälle Liisaga memmele piima. Kui Liine julgeks, ta küsiks luba kaasa minna! Aga perenaine saadab ta Jukuga koos nurme ohakaid kitkuma. Kes sellegi töö teeb, lastel kerge jalg, ei sõtku vilja katki.

Kuna Juku on sel päeval eriti vallatus tujus, ta läheb küll nurme, kuid ei mõtlegi hakata torkavaid ohakaid kitkuma, vaid vilistab koerad kaasa, et nendega võidu joosta. Muidugi jõuavad koerad

temast ette, aga Juku katsetab sellest hoolimata, katsetab ikka uuesti ja ikka uuesti, kuni Sami lükkab ta meeletus jooksuhoos pikali. See on nii naljakas, et Liinegi purskab naerma ja unustab senised kurvad mõtted.

Varsti jookseb temagi koertega võidu, kuni väsinult, koos Jukuga, hakkavad uuristama suure kivi kõrvale auku, mille all Juku arvab olevat Vanapagana varakambri. Kui nad jõuaksid selle kätte saada, oleksid nad kohe niisama rikkad kui keisrid ja kuningad, kes sõidavad tõlas, kaks hobust ees . . . !

Kuid enne kui nad jõuavad uuristada varakambrini, kuulduv kodu poolt hõikeid.

„Liinee, Jukuu . . . tulge kojuu!!“

Üksmeelselt tõusevad mõlemad üles ja pistavad jooksma. Juku on palju väledam. Liine jääb kaugele maha. Aga poolel teel tasandab Juku siiski sammu ja Liine jõuab järele. Siit edasi nad jooksevad kõrvuti väikest seasörki. Nii on kõige lõbusam. Kumbki ei kõnele sõnagi, kuid mõlemad naeravad . . . naera-

vad nii, et kõrgemad hääletoonid sulavad ühte löokeste lõõritamisega.

Kambri jõudes ütleb perenaine, käega lauale näidates: „Näe, Liisa tõi piima tagasi. . . ei olnud talle kadunukesele enam vaja midagi. Kuidas ta kõike nagu ette aimas, et võtku ikka Liine siia . . . ja võtku siia . . .“

Liine aimab, et midagi on juhtunud, mis talle jälle on teadmata. Ta seisatab sambana keset kambrit ja vahib küsivalt perenaisele.

„Kas Vana-Mari on surnud?“ küsib Juku tema asemel.

„Egas ma muidu kõnele . . . Liisa läks vallamajja sõna viima . . . ja isa lähed toob ära ta kraaminatukese,“ seletab perenaine kõige loomulikuma tooniga.

Päris kindlasti ei taipa Liine veelgi, kuigi tunneb jalgu nõrgenevat ja näeb silmade ees virvendavaid kujusid.

„Kas . . . kas memm. . .?“ kokeleb ta lõpuks vaevalt kuuldavalt.

„Jah! Memmeke on sul surnud . . . Ei ole teda enam . . . Et nii üksi ka oli

oma viimsel tunnil!“ pühib perenaine käeseljaga silmi ja möödub Liinest.

Jälle leiab Liine enda rehetare pimedast nurgast. Ühte ta teab nüüd kindlasti, et oma memme ta enam ei näe, nagu ei näinud Jaanigi, kui ta oli jäänud raudteerongi alla. Jaani viinud ära võõrad mehed, küllap viivad memmegi. Memm! Ei! Memme ei tohi keegi viia! Ei tohi! Ei tohi!

„Ei tohi keegi memme ära viia . . . ei tohi. . .!“ karjub ta järsku kogu kõrist ja purskab valjusti nutma.

Perenaine ja Juku jooksevad tarre. Perenaine tõstab ta jalule ja talutab kambri.

„Võijah! Memm ju surnud, egas surnuid jäeta elavate hulka,“ troostib ta Liinet.

„Ei tohi . . . ei tohi!“ kiljub Liine jälle.

„Juku, too vett . . . Võta siit tilgake! Võta-võta!“ õpetab perenaine ja hoiab toopi Liine suu juures. Liine püüab rüübata, kuid nututõmbed lõgistavad vaid ta hambaid vastu toobi serva.

„Ära ole rumal . . . Mari oli juba vana . . . kord kaome kõik . . . Sina jääd

nüüd siia . . . Mari ise tahtis nii . . . Vald saadab küüdihobused, need viivad põrmu maamulda . . . Meie isa toob kraami siia. Kui suureks kasvad, saad endale,“ vaigistab perenaine ja väljub kambrist.

Hetkeks meenuvad Liinele küll Jaani saapad ja riided, kuid needki ei troosti teda. Ta ei suuda kuidagi kujutleda, et ta memme enam ei näe . . .

Ta ei suuda kuidagi kujutleda, et memm viiakse kaugele ja maetakse musta mulla alla . . .

„Ei tohi . . . ei tohi . . .!“ kisendab ta jälle Liisa voodile langedes.

„Ära nuta! Ära enam nuta!“ on Juku lähenenud talle ja vihib teda sügavalt-kaastundliku pilguga.

Liine kuulab hetkeks. Juku hääl on mahedam kui kunagi varem, see on otse paluv.

„Ma annan selle sulle!“ võtab Juku taskust oma noa ja ulatab Liinele.

Liine peatab hingamisegi. Nuga! Väga harva usaldas Juku selle tema kätte. Nuga! Aga siiski . . . Nutt purskab uuesti.

„Võta . . . võta päris endale, ma saan varsti uue,“ pakub poiss kindlalt.

Jälle unustab Liine nutu ja vahib oma suurte punaseks nutetud silmadega küsivalt Jukule.

„Noh!“ viskab Juku noa ta rüppe.

Liine otsib selle kohe üles. Noa käepide on veel soe Juku käe soojusest. Ta naeratab. Nuga!

„Ma . . . ma annan sulle Jaani riided . . . ma ise ei tahagi neid . . .“ vastab ta viivu pärast Jukule.

„Ooh, mul isegi riided . . . ja sügiseks saan uued,“ tõrjub poiss tagasi.

„Aga kui suureks saad!“ arwab Liine.

„Siis küll!“ nõustub Juku.

Ega selgi päeval võidud sigu lauta jätta. Kuigi Liine väga hästi teab, et memme enam ei ole olemas, ootab ta siiski. Iga hetk pöörduvad ta silmad metsa poole, iga hetk meenub talle, et vahib asjata. Juku nuga ta hoiab kramplikult peos, seda avamata kogu õhtupooliku kestel.

Õhtul, koju jõudes, on memme kraam juba saabunud. Peremees ja perenaine

harutavad hoolega kottide sisu. Kui ühest kotist peremees tõstab välja Jaani ülikonna ja saapad, tõmbub ta nägu naerule.

„Vaata, päris uus ülikond . . . ja päris uued poolsaapad. Mh! Nendest saab asja, mis tüdruk nendega . . .“

„Riided ehk Kustale parajad, pole enam tegemist,“ arwab perenaine.

„Miks ei ole, need ju päris korralikud, vist viimase suve palk enne rongi alla jäämist. Saapad õige tarvis enesele proovida. Näe, ei ole veel olnudki poolsaapaid, sulased alati ees!“ kõneleb peremees ja kisub jalga Jaani saapad.

„Justkui loodud!“ otsustab ta, kui kõnnib ukse juurde ja tagasi.

„Võijah, või justkui loodud! Mis siis viga! Vii ära tagakambri, ma viin ülikonna aita naela otsa,“ korraldab perenaine ja väljub kiiresti.

Liine on vaikides jälginud memme kraami jagamist. Kõik ta igatsused ja unistused on lõplikult purustatud. Tal ei ole enam midagi! Jaani ülikonna saab Kusta, Jaani saapad võttis peremees ja tibukesest ei tea ta midagi. . . Liine ain-

saks varjupaigaks on tare nurk . . . ja
rõõmuks Juku kingitud nuga.

Nii algab seitsmeaastane Soohüti
Liine oma iseseisvat elu.

* *

*

See tõestisündinud lugu on jutustatud
Maltsa vanaperenaise Liine poolt oma
väikesele pojapojale. Vanaperemees
Juhan, endine Juku, pühib vargsi pisa-
raid, kui kuuleb seda.

